

**ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ
НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.**

**ПРОУЧВАНЕ
НА НАГЛАСИТЕ, ОЧАКВАНИЯТА И НАМЕРЕНИЯТА
НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ, ИМАЩИ
ОТНОШЕНИЕ КЪМ РАЗВИТИЕТО
НА ОБЩИНА ЕЛЕНА**

**ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ
НА ОБЩИНА ЕЛЕНА
2021-2027**

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Съдържание

Обща информация	3
Методи и подходи, цели и задачи	3
Анкетно проучване	7
Фокус групи, работни срещи и интервюта	20
Проектни фишове.....	32
Избор на проекти.....	44
Изводи и заключения	54

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Обща информация

Настоящото проучване е извършено във връзка с подготовката на План за интегрирано развитие на община Елена за периода 2021 – 2027 г.

Времеви период: май – ноември 2021 г.

Териториален обхват: община Елена.

Целеви групи: физически и юридически лица, стопански и нестопански субекти, местни и държавни органи на управление, имащ отношение към развитието на територията на община Елена.

Методи и подходи, цели и задачи

Методическите указания на МРРБ за подготовка на ПИРО (2021-2027) изискват прилагането на *подход „отдолу - нагоре“*. По същността си този подход представлява използването на различни инструменти за наблюдение и оценка на хората от една социална общност и създадените от тях професионални или формални мрежи за определен период от време с цел да се установи настроението, нагласите, очакванията и намеренията им за развитие на територията, където живеят и работят. Подходът „отдолу - нагоре“ изисква прилагане на изследователските инструменти на микро-равнище, чийто резултати да се използват и изпълняват на най-високо или макро-ниво (в провеждането на местните политики и управлението на общината). Подходът предполага и използването на предимства, отнасящи се до изрично съобразяване с мненията, позициите и очакванията на малки социални групи при осъществяване на местната политика от страна на администрацията. По същността си подходът се ръководи от принципа на „минималния консенсус“, допускащ намирането на зони на съгласие между групи с противоречиви интереси и очаквания за развитието.

Подходът „отдолу-нагоре“ е насочен към регистриране на мненията на участниците в отделни групи на микро-равнище, за да може всеки жител да оцени своята роля в Плана за интегрирано развитие на община Елена (2021-2027) и да се възползва от възможностите, които той предоставя. Това означава да е налице по-малка вероятност отделни индивиди или социални групи да усетят негативни ефекти от провежданите реформи в различни сектори и да допринесат в максимална степен за общото икономическо и социално развитие на общината, паралелно с подобряването на личния им стандарт на живот.

Главното предимство при използването на подхода „отдолу-нагоре“ е че ПИРО се разработва въз основа на солидната логика на най-широки и едновременно с това най-активни на територията обществени групи, които следват собствените си цели, интереси и намерения. Така те стават съавтори на Плана за интегрирано развитие, с което поемат отговорност за неговото прилагане и изпълнение.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

При подготовката на Плана за интегрирано развитие на община Елена (ПИРО 2021 - 2027) се събра и обработи статистическа информация за територията на общината, която отразява обективната реалност за състоянието на територията. Едновременно с това резултатите от настоящото проучване даде представа за субективното мнение на хората.

Съчетаването на обективната реалност, представена от наличните данни, и субективните мнения на хората от общността осигурява по-ясна картина на перспективите за развитие и възможностите за реализация на важни за територията на община Елена проекти, така че да се постигне колкото се може по-добър баланс между желаното и възможното, субективното и обективното.

Основната цел на настоящото проучване е да бъдат установени нагласите, очакванията и намеренията на местните жители по отношение на сега съществуващата ситуация на територията на община Елена, както и за бъдещото развитие на местната общност. По този начин ще бъде подпомогнат процеса за изготвяне на План за интегрирано развитие на община Елена за периода 2021 – 2027 г., така че да отговаря на нуждите, желанията и възможностите за развитие на жителите на територията. Ето защо **в проучването са използвани следните методи и подходи:**

- Анкетно проучване;
- Работни срещи и фокус групи;
- Интервюта с местни лидери;
- Попълване на проектен фиш.

За изпълнението на тази цел бяха поставени и изпълнени следните дейности и задачи:

Дейност 1: Идентифициране на целеви групи от заинтересовани страни

В рамките на Дейност 1 бяха идентифицирани и определени целеви групи и заинтересовани страни, имащи отношение към развитието на община Елена, както следва:

- Представители на местната и държавната власт;
- Представители на структурите на гражданското общество, в това число НПО, сдружения, клубове, настоятелства и други, с дейност в сферата на културата, образованието, младежта, спорта, туризма, околната среда, равенство и основни права и т.н.
- Представители на икономическия сектор, в т.ч. предприятия, земеделски производители, кооперации, дружества и т.н., независимо от дейността.
- Граждани.

Дейност 2: Провеждане на анкетно проучване сред заинтересованите страни

В изпълнение на Дейност 2 бяха поставени и изпълнени следните задачи:

- Подготовка и разпространение на анкетна карта сред заинтересованите страни;
- Събиране, обработка и анализ на получените карти.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

През анализа на анкетните карти се установи каква е оценката на местните хора за природната среда, инфраструктурата, условията в населените места, социалните, образователните и културните дейности, както и какво мислят за състоянието на жилищата, сигурността, икономиката, туризма, какво им е отношението към отпадъците и околната среда и др. Едновременно с това стана по-ясно какви са намеренията, нагласите, вижданията и очакванията на заинтересованите страни относно потенциала за развитие на тях самите, жителите и територията на община Елена.

Дейност 3: Провеждане на фокус групи/работни срещи и интервюта

Целта на интервютата и фокус групите беше от една страна да се запознаят участниците с целите и задачите на плана и от друга да се получи обратна връзка, мнения и предложения по отношение на приоритетите, мерките и проекти, които да бъдат заложени в бъдещия План за интегрирано развитие на община Елена 2021 – 2027 г.

Междувременно беше проведена работни среща с представители на общините Златарица и Сливен за определяне на съвместни проекти и зони за развитие.

Във връзка с резултатите от проучването и генерираните идеи за проекти бяха осъществени три работни срещи на вътрешната работна група за подготовка на ПИРО, сформирани със заповед на кмета на община Елена. В рамките на тези срещи се получиха предложения и мнения относно генерираните проекти, което на по-късен етап доведе до преразпределение в рамките на ПИРО.

Дейност 4: Избор на идеи за проекти

В изпълнение на Дейност 4 бяха поставени и изпълнени следните задачи:

- Подготовка и разпространение на проектен фиш, в който заинтересованите страни могат да опишат идеята за проект;
- Събиране, обработка и анализ на получените идеи за проекти.

В резултат на това се маркираха онези инвестиционни намерения, които според заинтересованите страни могат да имат най-голямо въздействие върху развитието на социално-икономическия живот на територията на община Елена. Така, спазвайки подхода „отдолу-нагоре“, от частното към общото, тези проекти ще допринесат за определяне на целите и приоритетите в Плана за интегрирано развитие на община Елена за периода 2021 – 2027 г.

Таблица 1: Времеви график на изпълнените дейности и поставените задачи

№	Дейност/Задача	Пояснения	Дати/Периоди	Брой участници
1	Идентифициране на заинтересовани страни	Идентифицираните групи: общинска и държавна администрация, културни,	Май 2021 г.	101

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

		образователни и социални институции, неправителствени организации, бизнеса и граждани		
2	Анкетно проучване	Проведено сред заинтересовани страни	Май – Юни 2021 г.	101
3	Фокус групи	Проведени 11 фокус групи с участието на заинтересованите страни	Май – Юни 2021 г.	154
4	Работни срещи	Проведени общо 3 работни срещи , две от които с представители на общините Златарица и Сливен и една среща на вътрешната работна група за подготовка на ПИРО	Май – Юли 2021 г.	29
5	Интервюта с местни лидери	Интервюта с лидери на местните социални и икономически групи.	Май – Юни 2021 г.	12
6	Идеи за проекти	Събрани и обработени 116 проектни фишове от заинтересованите страни	Май – Юли 2021 г.	52

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Анкетно проучване

Описание на анкетното проучване

Методът на анкетното проучване се състои в събиране и обработка на първична емпирична информация за определени мнения, очаквания, знания и социални факти, които дават предварителна оценка на предвидения набор от респонденти за състоянието на местната социална и икономическа среда. По характера си, това анкетно проучване се дефинира като фокусирано (полуформализирано) изследване, търсещо мнението на респондентите по определени критерии, описващи макрорамката на социалната действителност в община Елена.

В хода на анкетното проучване е използвана квотна многостепенна извадка, гарантираща неслучаен подбор на респондентите и ангажиране на представители на социални групи с активно участие в местния социален и икономически живот. За разлика от случайния подбор, тази извадка дава по-ясен фокус върху мнението на местната общност, защото ангажира гражданите с най-активно мнение и място в нея. Ангажирането на мненията именно на най-активната част от общността гарантира по-висока валидност в сравнение с по-голяма и тежка извадка, представяща позициите и на неактивните социални групи.

Анкетното проучване използва 5-степенна ликъртова скала, даваща възможност да бъде събрана по-прецизна и по-лична информация от респондентите. Така различните степени на отношение и мнение, на съгласие или несъгласие с определена тема регистрира различния интензитет на отношението на респондентите. Ликъртовата скала предполага разстоянията между отделните възможни степени на отговорите да са еднакви, т.е. достатъчно балансирани. В този смисъл тя покрива не само рационалните, но дълбоко емоционалните позиции на участниците в анкетното проучване.

Анкетното проучване на нагласите, очакванията и намеренията на обществеността за развитието на община Елена е ключово в процеса на подготовка на Плана за интегрирано развитие на общината (2021-2027). Това проучване е един от методите, който допринася за прилагането на подхода „отдолу – нагоре“ (Bottom up), доколкото той най-добре отразява предварителните нагласи на обществеността – или поне на най-активната ѝ част – на изследваната територия.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Резултати от анкетното проучване

Въпрос 1:

Коментар:

Най-добре представени в анкетното проучване са експертите и служителите на общинска администрация (30%). Те се тези, които са призвани (по закон) да организират и структурират процеса за подготовка на плана за интегрирано развитие. В местната администрация е съсредоточен административен и технически потенциал, което дава възможност с по-голяма точност да се посочат онези проблеми и проекти, които са най-неотложни за решаване и приоритетни за развитието на община Елена.

Почти два пъти по-малко са участниците от страна на културни и образователни институции (18%), следвани от бизнеса (16%). Първите по традиция са активни с висока степен на участие в обществени събития и мероприятия. Тяхното развитие и работа почти изцяло зависи от публичните политики в тези сфери, което ги прави заинтересована страна по отношение на приоритетите и мерките, които ще бъдат заложили в ПИРО. Вторите (бизнеса) са стопански организации, които все повече разбират и усещат зависимостта на местния бизнес от дейностите и инициативите на общината и държавата по отношение на управлението, законодателството, образованието, облагородяването на населените места, публичната инфраструктура, отпадъците, околната среда и др. Бизнесът е пряк или косвен бенефициент на местните, регионалните и национални политики, което го прави заинтересована страна в подготовката на ПИРО.

Здравните и социалните институции (6%), неправителствения сектор (6%) и гражданите (6%) са равно представени. Спецификата на работа в здравеопазването и социалните услуги, както и тяхната институционална форма ограничава кръга от хора, които работят в тази сфера на територията на община Елена. Активността в неправителствения сектор се дължи на сдружения в областта на спорта и туризма.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Спортът в община Елена е изцяло ориентиран към учениците и младите хора, а туризмът е приоритетен за икономическото развитие на територията, което мотивира към активност хората заети в тези дейности.

Очевидно анкетното проучване е успяло да покрие голяма част от заинтересованите страни за подготовката на ПИРО, което го прави достатъчно представително.

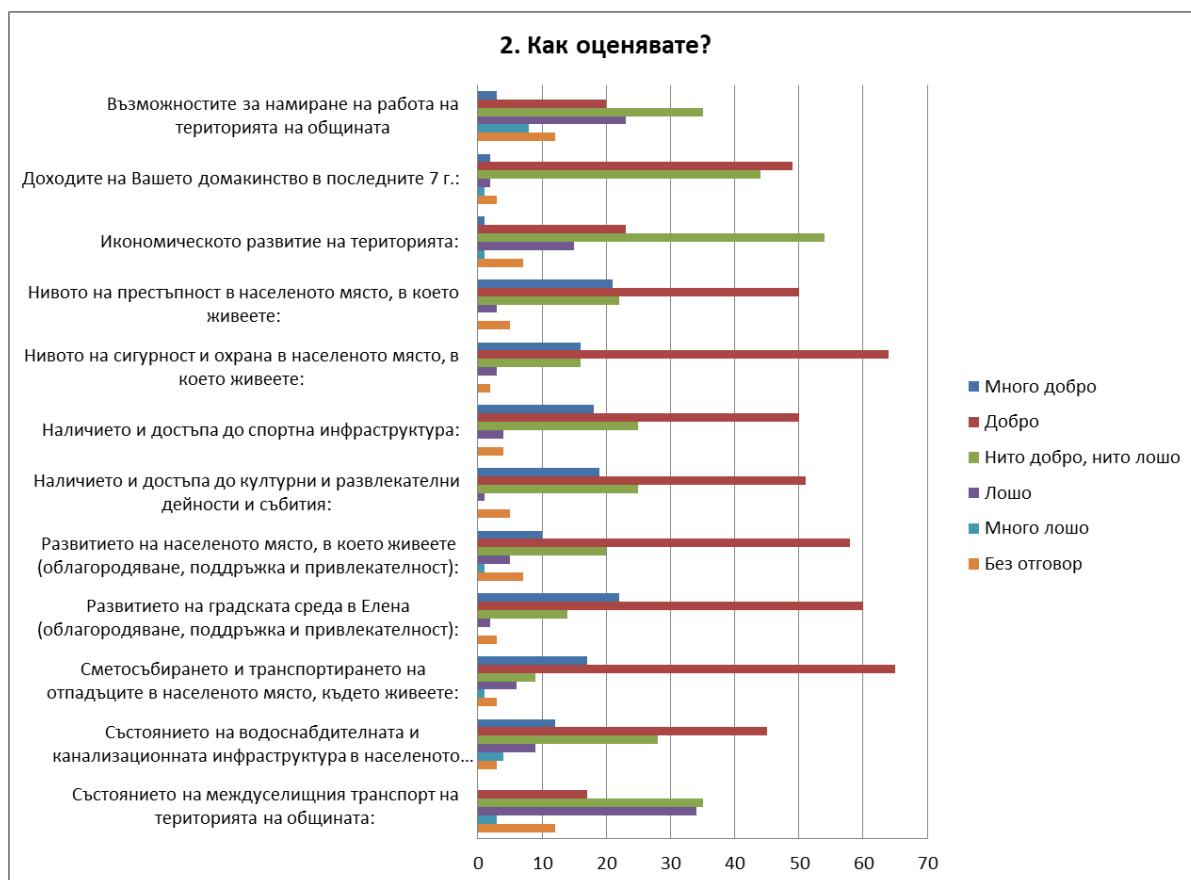
Въпрос 2

Забележка: Въпросът съдържа и отговорите на следващата страница

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Коментар:

Въпрос №2 е най-важният въпрос в анкетното проучване. Той отразява текущата оценка на местната общност за състоянието на общината като цяло, но бележи и очакванията на общността, къде трябва да се направят усилия за подобрения в отделни секторни политики.

Над 80% от анкетираните са дали много добра и добра оценка за развитието и популяризирането на туризма в община Елена. Подобна оценка получава и състоянието на културно-историческото наследство на общината – паметници, народни традиции и обичаи, както и състоянието на природната среда. Изглежда, че от една страна участниците в изследването са доволни от резултатите в тези направления, а от друга, от фокус групите става ясно, че местните хора са свръхфокусирани в туризма като възможност за икономическо развитие. Освен това се забелязва, че една част от местните жители силно се идентифицират с възрожденското минало на Елена и виждат културното и природното наследство като основни ресурси за формиране на туристически продукт. Това предизвиква гордост, чувство за позитивна идентичност и принадлежност към родното място. Има опасност обаче, всяка идея за развитие на нов туристически продукт да срещне съпротива, ако тя по един или друг начин не се свързва с историческото и културното наследство на Елена.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

По-голямата част от анкетираните дават положителна оценка за качеството и обхвата на образователните услуги (над 75%) и социалните (над 85%) услуги на територията. Не така обаче стои въпросът с достъпа и качеството на предлаганите здравни услуги. Преобладаващото мнение за качеството и достъпа на здравни услуги е задоволително (40% и 32% – нито добро, нито лошо) към негативно (над 30% – лошо и много лошо). Тази по-скоро негативна оценка се потвърди и от участниците във фокус групите, които споделиха че специалистите в тази сфера недостигат, за да гарантират по-голям обхват и по-високо качество на предлаганите услуги. Освен това, поради пандемията от COVID-19 и проблемите с липсата на достатъчно линейки в спешната помощ и казусът със собствеността на бившата многопрофилна болница в Елена дават основание тези предизвикателства и проблеми да бъдат приоритизирани в ПИРО.

Състоянието на междуселищната пътна мрежа и главните пътни артерии, свързващи община Елена със съседните на нея общини и техните центрове, според анкетираните е задоволително – нито добро, нито лошо (38%) към добро (36%). Въпреки това два от 7-те най-важни приоритети посочени в отговорите на въпрос 3 по-долу са: подобряване на междуселищната пътна инфраструктура и главните пътища, свързващи Елена със съседните общински центрове и областни градове (Елена – Велико Търново, Елена – Златарица, Елена – Сливен, Елена – Твърдица – Гурково). Пътищата на територията на общината бяха една от темите във фокус групите, при която имаше сблъсък между земеделските производители, горските стопанства, дърводобивните фирми и някои представители на туристическия бранш. Конфликта произтече от твърдението на част земеделците и гражданите, че дърводобивните фирми секат незаконно и поради липса на инвестиции използват тежки машини, които разрушават обработваема земеделска земя и пътната инфраструктура на територията на община Елена. Това наложи индивидуални интервюта с някои от участниците в срещите, за да се разбере къде всъщност е проблемът и как може да бъде решен.

За разлика от пътната инфраструктура за състоянието на обществен транспорт преобладават задоволителна – нито добро, нито лошо (36%) и негативна оценка – лошо (27%). Подобно отношение има и към състоянието на междуселищния транспорт – задоволителната (38%) и негативната оценка (15%). Най-вероятно това се дължи на факта, че в гр. Елена такъв транспорт просто няма, а на територията на общината местните жители традиционно ползват лични автомобили за придвижване. Това мнение може да се приеме като неутрално с леко недоумение от страна на гражданите, тъй като участниците в проучването най-вероятно не ползват обществен транспорт.

Над 70% от анкетираните смятат, че престъпност на територията на община Елена няма и близо 80% от тях се чувстват сигурни на мястото, където живеят. В такива планински общини като Елена престъпността е много незначителна, тъй като хората традиционно се познават, пътищата за вход и изход са точно определени и се наблюдават. Това благоприятства развитието на туризма.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Чувството за комфорт на местните жители идва и от облагородяването на населените места и градската среда. **Над 80% от участниците в проучването оценяват с добро и много добро развитието на градската среда в Елена и близо 70% от тях оценяват положително развитието на населените места.** Очевидно хората са доволни от условията на живот – благоустройство, поддръжка и привлекателност. **Най-вероятно това се дължи и на сметосъбирането и транспортирането на отпадъците, тъй като над 80% от анкетиранияте дават добра и много добра оценка за това.** Сметосъбирането обаче се оказва гореща тема във фокус групите. Много от участниците в срещите се оплакаха от нерегламентирани сметища, затрапване на отпадъци и ниска култура на населението и гостите на Елена относно чистотата на публичните пространства. Оказа се, че това влияе не само върху развитието на туризма, но и на част от местните жители, които са натрупали недоволство от безразборното изхвърляне на отпадъци и образуването на нерегламентирани сметища.

Прави впечатление, че състоянието на ВиК инфраструктурата получава предимно положителна (56%) и задоволителна (28%) оценка, въпреки че една от най-дискутираните теми във фокус групите беше тази за водоснабдяването в селата от територията, където се случват постоянни аварии, режим на водата, а в някои места вода за битови нужди просто няма. Положителните оценки за този сектор могат да бъдат обяснени с това, че 43-ма от 101 анкетирани са от гр.Елена, а 33-ма не са посочили къде живеят.

Според анкетиранияте наличието и достъпа до спортна инфраструктура е добро и много добро (67%). Тази положителна оценка се дължи най-вече на реновирания градски стадион и изградените наскоро спортни площадки. Независимо от това във фокус групата за младежта и спорта поискаха нова, закрыта мултифункционална спортна зала и реконструкция на басейна в СУ „Иван Николов Момчилов“, гр. Елена.

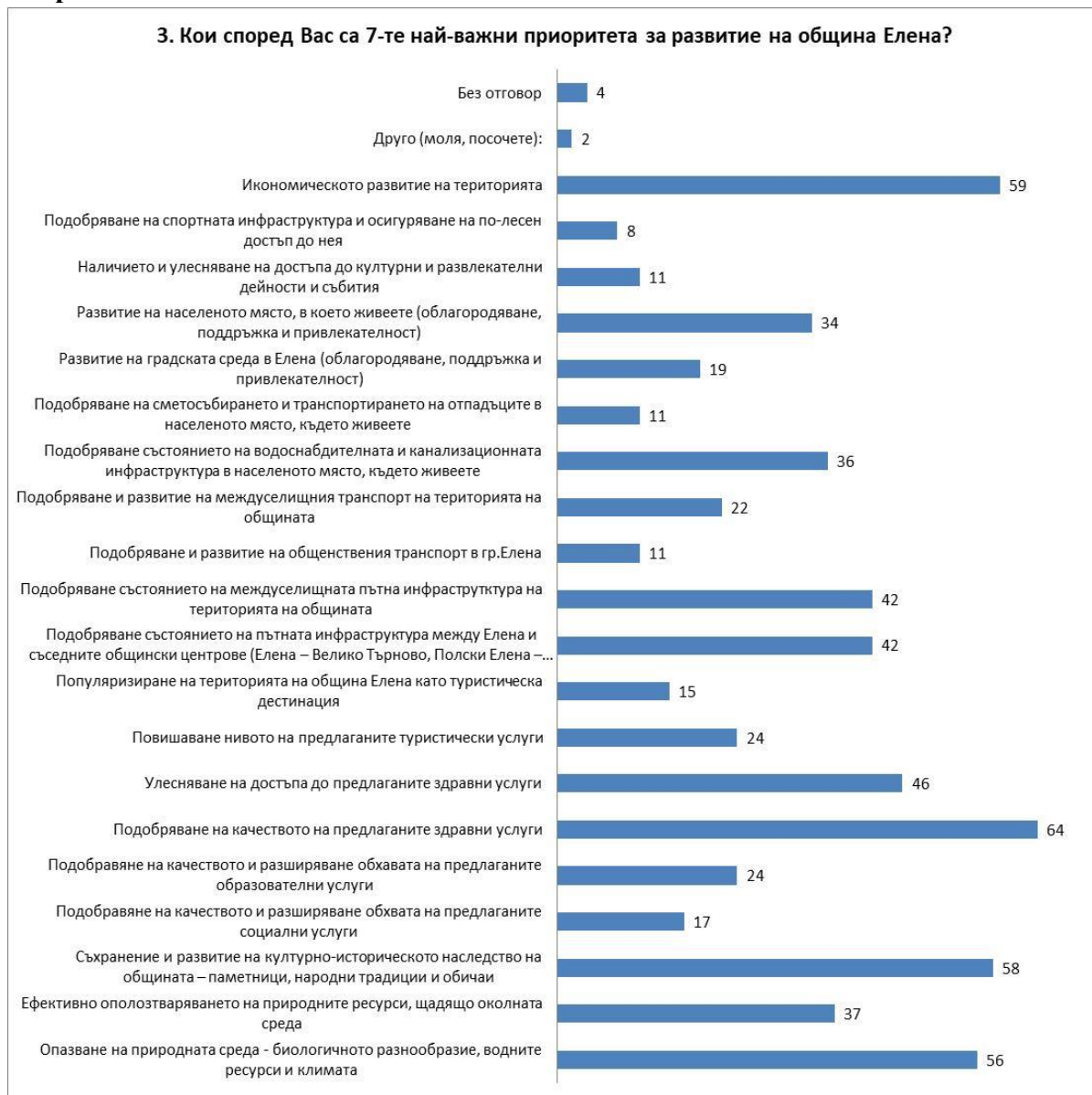
Близо 70% от участниците в анкетното проучване дават добра и много добра оценка за наличието и достъпа до културни и развлекателни дейности и събития. През последните години община Елена се превърна в една от предпочитаните туристически дестинации, предлагаща еко и селски туризъм. По настоящем икономическото развитие на общината в голяма степен зависи от нивото на предлагане на хотелски и ресторантьорски услуги, както и от организирането и провеждането на различни по своя характер местни празници, фестивали, събори и културни мероприятия. Най-вероятно заради това анкетиранияте дават добра оценка в тази посока. В една от фокус групите обаче стана въпрос за това, как младежите в Елена прекарват свободното си време. Оказа се, че поради специфичната си култура на поведение местните жители от една страна осъзнават нуждата от дискотека в гр. Елена, но от друга никой не се наема с тази задача, тъй като последната, която е функционирала е затворила поради постоянни спречквания и сбивания между клиентите, и от там липса на сигурност и рентабилност за собственика и бизнеса.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Икономическото развитие на община Елена е нито добро, нито лошо. Така смятат над 53% от анкетираните, въпреки че близо 49% от тях оценяват доходите на домакинството като добри. Усещането за несигурност по отношение на икономическото развитие се потвърждава и от оценките за възможностите за намирането на работа – нито дробни, нито лоши (35%). Причината изследваните лица да са по-скоро доволни от икономическото развитие и доходите на домакинствата най-вероятно се обяснява с преобладаващата сред анкетираните възрастовата група от 46 до 65 г. (54%). Това са хора с утвърдени професии и кариери, устроени и работещи, които, както се вижда по-долу, смятат да останат в населеното място, където живеят, упражнявайки професията или дейността, която имат.

Въпрос 3

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Коментар:

Изглежда, че анкетираните като цяло са доволни от социално-икономическото развитие на община Елена. Ето защо фокусът на внимание трябва да бъде насочено към онези области, които са получили задоволителна и негативна оценка. На първо място това е здравеопазването, следвано от междуселищния и обществен транспорт, както и намирането на работа на територията. Не случайно **един от най-важните приоритети** за развитие на община Елена, посочени от анкетираните, е **подобряването на качеството и достъпа на здравни услуги**.

На второ място е икономическото развитие, което очевидно се свързва най-вече с намирането на работа, развитието на туризма, селското и горското стопанство.

На трето и четвърто място са поставени: **съхранение и развитие на културно-историческото наследство и опазване на околната среда**. Тези два приоритета потвърждават отношението на местните жители, фокусът на внимание и причините за високата оценка за състоянието на природата, историята и културата на община Елена, отразени в отговор на въпрос 2 по-горе.

Съвсем очаквано на пето място са поставени **подобряване на междуселищната пътна инфраструктура и главните пътища, които свързват Елена със съседни общини и областни градове**.

Подобряване състоянието на водоснабдителната и канализационната инфраструктура в населеното място е шестия по-важност приоритет, според анкетираните. Както беше споменато по-горе, в някои от селата има голям проблем с водоснабдяването. Освен това гр. Елена има нужда от пречиствателна станция за отпадни води (ПОСВ), която ще даде възможност за заустване на съществуващата в момента канализация и доизграждане на нова, така че да не замърсява околната среда. Това ще подобри качеството на живот и ще допринесе за икономическото развитие на гр. Елена.

Според участниците в анкетното прочуване **развитието на населените места** трябва да бъде **седми приоритет** за община Елена. Това включва облагородяване, поддръжка и привлекателност. Очевидно анкетираните оценяват високо състоянието на населените места и държат на това те да се поддържат. Участниците във фокус групите споделиха за проблеми с улиците, осветлението и общите части в селата, както и необходимостта от ремонти на публични сгради като читалищата, църквите, училищата и детските градини, облагородяване на парк „Калето“, като поискаха повече зелени площи, градинки, грижа за детските площадки и като цяло за общия облик на населените места. Реализацията на подобен тип проекти и инициативи ще повиши качеството на живот, което ще създаде предпоставки за задържане на младите хора и развитие на културата и туризма.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Въпрос 4

Коментар:

От диаграмата по-горе се вижда, че **80% от анкетираните имат намерение да останат в населеното място, където живеят** и само **1% мислят да се преместят да живеят в друга област на страната.**

Въпрос 5

Коментар:

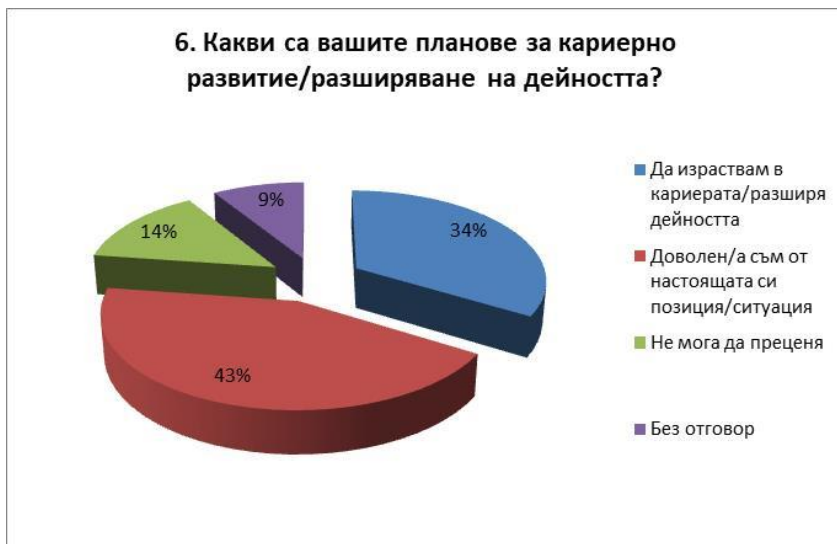
Подобно на предходния въпрос **79% от анкетираните смятат да запазят настоящата си професия или сфера на дейност** и само **4% мислят да променят професионалната си ориентация или това с което се занимават.** Очевидно участниците в анкетното проучване се чувстват уверени както по отношение на избора си за това да останат в населеното място, където живеят, така и по отношение на професията,

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

работното си място или заетостта си. Това би могло да се обясни с това, че 54% от анкетираните са на възраст от 46 до 65 години.

Въпрос 6

Коментар:

Изглежда **43% от анкетираните са доволни от своята кариера, от настоящата си позиция или ситуация**, а 34% от тях имат желание да се развиват в кариерата си или да разширят дейността си. Това по-скоро са мненията на хора в трудоспособна възраст, които от една страна са натрупали опит и са доволни от реализацията си, а от друга искат да продължават да се развиват и израстват. В населени места като Елена по-голяма мотивация за кариерното израстване и успех в бизнеса имат младите хора на възраст от 26 до 45 години, които представляват 29% от анкетираните.

Въпрос 7

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Коментар:

Мнозинството от анкетирани заявяват желание да увеличат нивото си образование и квалификация. Изненадващо при отговорите на този въпрос, в сравнение с предходния е, че **желанието за преквалификация е по-високо от задоволството от постигнатото професионално развитие**. Очевидно сред активните хора на община Елена има ясно желание за професионално развитие по пътя на повишаване на личната (пре)квалификация. В този смисъл, всяка проектна идея, свързана с преквалификации и допълнително образование би срещнала висока подкрепа сред активната част от населението. Това кореспондира и с високите оценки за образователната услуга на територията.

Въпрос 8

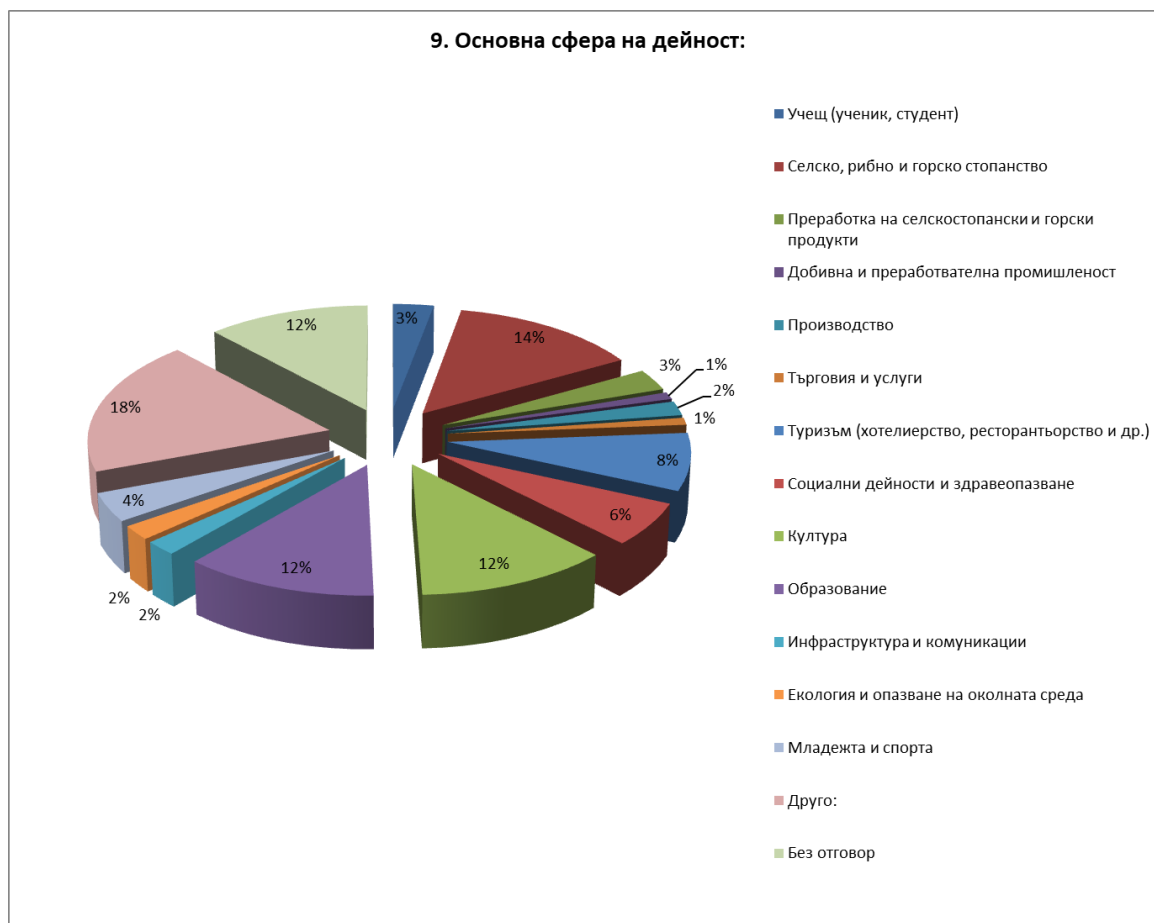
Коментар:

Отговорът на този въпрос насочва към необходимостта от формулиране и провеждане на целенасочена информационна политика за комуникиране на основните инициативи на местната власт. Очевидно е, че интернет страницата на община Елена е най-предпочитания, но не и основният източник, покриващ информационните нужди на местното население по отношение развитието на общината. **Въвличането на по-широки кръгове от хора и интегрирането им в изпълнението на местни политики изисква постепенно създаване на информационна мрежа с по-голям обхват.** По такъв начин ще се популяризират текущите и бъдещите намерения и проектни предложения в изпълнение на ПИРО сред жителите на община Елена. Това е от изключителна важност за успешната реализация на подхода „отдолу – нагоре“, при който местните хора предлагат решения и генерират идеи, като след това ги реализират и следят за тяхното изпълнение.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Въпрос 9

Коментар:

Най-активни в настоящото проучване са хората работещи в областта на селското, рибното и горското стопанство (14%), следвани от членове на професионалните общности в областта на образованието (12%), културата (12%), социалните дейности и здравеопазването (6%), както и представители на туристическия бранш (8%). Това очевидно са и групите, на които общината може да разчита за реализация на местните политики по прилагане на ПИРО. Тези професионални групи в рамките на фокус групите се очертават като най-активни в дискусиите и генерирането на предложения за бъдещи проекти и инициативи за развитието на община Елена.

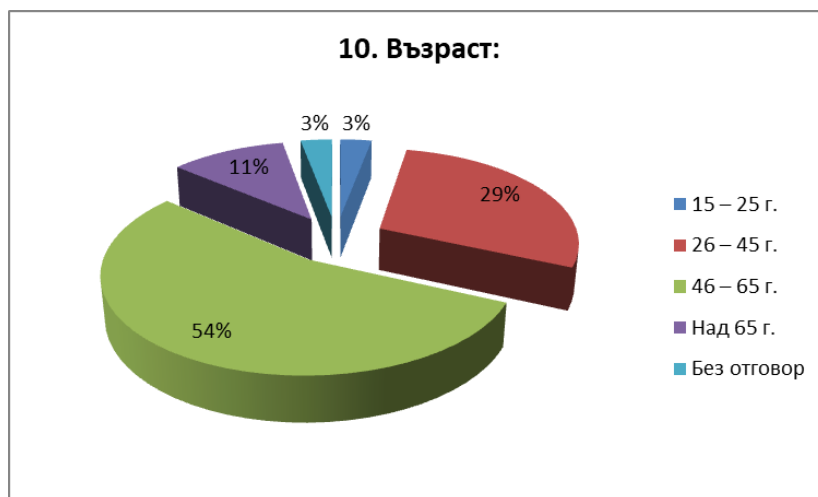
Прави впечатление, че 18% от анкетиранияте са маркирали, че се занимават с други дейности извън посочените в анкетната карта. Освен това 12 от участниците са дали по два и повече отговора на този въпрос, което означава, че се занимават с повече от една дейност. Това показва нивото на тяхната активност и интерес към различни видове дейности. Много от представителите на бизнеса се занимават с няколко стопански дейности. Най-често срещаните комбинации са тези, в които участва туризмът. Така се потвърждава един от изводите в анализа на фокус групите по-долу, че се наблюдава

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

„фиксация“ в тази сфера за сметка на друга, която може да се окаже пренебрегната, и има потенциал за икономическо развитие, като например животновъдството и преработката на земеделски продукти.

Въпрос 10

Коментар:

Преобладаващата част от анкетираните са в активна трудоспособна възраст между 26 – 65 г. (83 %), което в комбинация с отговорите на предходните въпроси за професионалната квалификация и намерението да останат да живеят на територията на общината, създава добра основа за реализация на най-важните местни политики. Освен това се е оформила и група във високия възрастов диапазон – над 65 г. (11%), която очевидно е запазила активност и интерес към развитието на общността.

Въпрос 11

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Коментар:

Прави впечатление, че 43 от 101 анкетирани са от гр. Елена, 33-ма не са посочили къде живеят, а останалите 25 човека са жители на 19 села от 124 населени места в община Елена. Високият дял на участниците в изследването, които не са посочили своето местожителство може да е белег на чувство за принадлежност към изследваната територия. Много е вероятно и част от анкетирани да не декларират своето местожителство, тъй като разполагат със собственост в града и в някое от селата, поради което често пътуват между тях. Може би това е причината един от седемте най-важни приоритети, посочени по-горе, да бъде подобряване на междуселищната инфраструктура. Във всеки случай очевидно именно в града трябва да се търси потенциалът за реализация на ПИРО, макар че от фокус групите стана ясно, че има доста активни хора и в селата.

Фокус групи, работни срещи и интервюта

Провеждането на фокус групи, работни срещи и интервюта с формални и неформални лидери в процеса на проучване на субективните очаквания и намерения на местната общност са изследователски методи, позволяващи висока степен на рационализация на планирането и дефинирането на реалистични политики в рамките на ПИРО (2021-2027). Резултатите от това проучване отразяват възприятията, мненията, убежденията и нагласите на изследваните лица от община Елена по отношение на местните политики и проектни инициативи за постигане на по-висок социален и икономически растеж. Този тип изследвания осигуряват възможност на широк кръг от заинтересовани страни (експерти в своята област) да дадат мнения и предложения за по-добро управление на общината и повишаване стандарта на живот в нея. Именно в рамките на фокус групите, работните срещи и интервюта се лансират иновативни идеи в резултат на различния опит и преживявания на участниците, което анкетното проучване не позволява.

Фокус групите се проведеха с участието на най-изявените експерти и професионалисти, ангажирани със социално-икономическия живот на община Елена и двама модератори, което отговаря на класическите изисквания за провеждане на подобен тип качествени проучвания. Характерна особеност на фокусните групи е, че се провеждат на две независими нива – оценка на ситуацията в съответната област и обща оценка за социално-икономическата ситуация в общината, както и възможността тя да бъде променена и подобрена. В тази връзка, дискусиите се различават по цел, тематика, обхват и сложност. Този изследователски метод, освен за набиране на информация, служи и като метод за обратна връзка и самообучение на участниците в групите.

За подготовката на ПИРО са проведени 11 фокусни групи с участието на 154 представители на заинтересованите страни и 3 работни срещи, в които взеха участие 29 човека по теми в следните области:

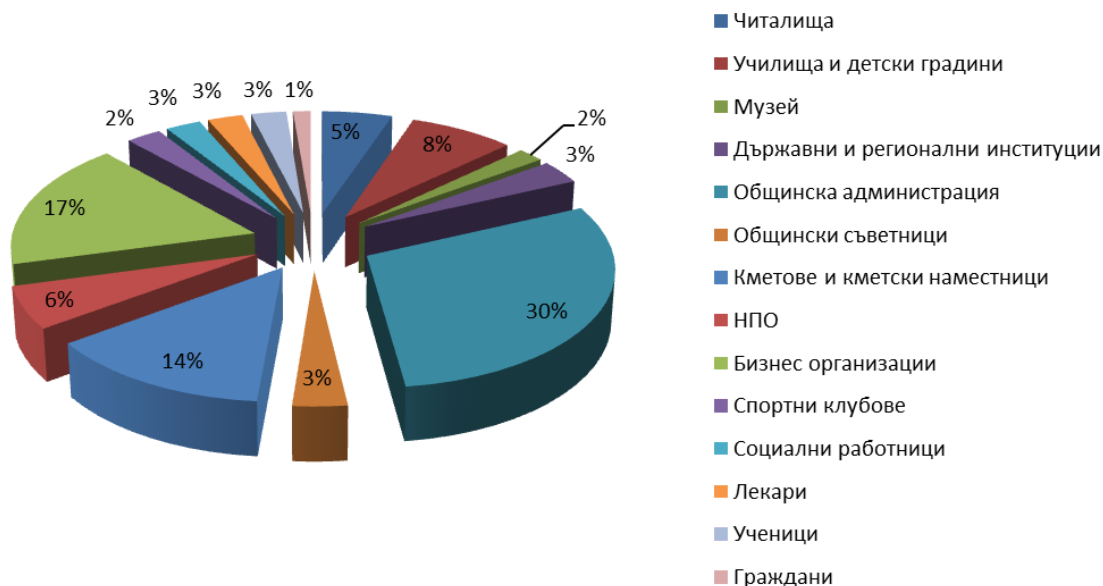
ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

№	Дата, час, място	Област на развитие	Целеви групи	Теми	У-ци (брой)
1	18.05.2021 г., 14:30 ч., сградата на общината	Социални дейности и здравеопазване	Организации предоставящи социални услуги – стопански и нестопански; Община Елена; Агенцията за социално подпомагане; Организации и агенции, имащи отношение към предоставянето на социални услуги и грижа за хората в неравностойно положение; Организации предоставящи здравни услуги – стопански и нестопански; Лечебни заведения; Професионални и браншови сдружения и фондации; Общински институции в сферата на социалните грижи и здравеопазването; Пенсионерски клубове, пациентски организации и др.	Проблеми и рискове; Инфраструктура; Иновации в здравеопазването и социалните услуги; Инвестиции и човешки ресурси; Партньорство и сътрудничество; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие на община Елена.	10
2	19.05.2021 г., 09:30 ч., сградата на общината	Местна, регионална власт и регионални медии	Кмет на община Елена; Заместник-кметове на община Елена; Кметове на населени места/кметства от територията на общината; Представители на регионални медии;	Популяризиране и възможности на гражданите за подготовка на ПИРО; Партньорство и сътрудничество; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие на община Елена.	15
3	19.05.2021 г., 14:30 ч., сградата на общината	Екология и опазване на околната среда	Община Елена; Общински служби и държавни агенции и/или предприятия, имащи отношение към екологията и опазване на околната среда; Сметопочистващи фирми и организации; Представители на ВиК дружеството; Сдружения и фондации, имащи отношение към екологията и опазването на околната среда – биоразнообразие, въздух, води, почви.	Проблеми и рискове; ВиК инфраструктура; Управление на отпадъците; Опазване на въздуха и почвите; Зони в НАТУРА; Опазване на биоразнообразието на територията на община Елена; Инвестиции, иновации и човешки ресурси; Партньорство и сътрудничество; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие а община Елена.	8
4	20.05.2021 г., 09:30 ч., сградата на общината	Населени места, инфраструктура и комуникации	Община Елена; Местни представители на държавни и регионални агенции, имащи отношение към градоустройството, инфраструктурата и комуникациите; Строителни организации; Жилищни кооперации и сдружения; Професионални и браншови организации в областта на архитектурата и градоустройството; Общински и държавни предприятия, имащи отношение към облагородяване на населените места, инфраструктурата и комуникациите на общината; Стопански организации предлагащи транспортни и комуникационни услуги.	Проблеми и рискове; Градско устройство на гр.Елена; Облагородяване на населените места (улична мрежа, осветление, публични пространства и озеленяване, площи, паркове и публични сгради и др.); Жилища; Сигурност в населените места; Публични услуги за населението; Пътна мрежа, инфраструктура и комуникации; Обществен транспорт; Инвестиции и човешки ресурси; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие а община Елена.	28
5	20.05.2021 г., 14:30 ч., сградата на общината	Младешта и спорта	Община Елена; Спортни клубове – стопански и нестопански организации; Младежки организации – формални и неформални; Организации и съюзи, имащи отношения към младежта и спорта.	Проблеми и рискове; Спортна инфраструктура; Личностно развитие и спортна култура; Инвестиции, иновации и човешки ресурси; Партньорство и сътрудничество; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие а община Елена.	17
6	26.05.2021 г., 09:30 ч., сградата на общината	Селско, горско и рибно стопанство	Земеделски производители – физически и юридически лица; Рибари и рибовъди; Дърводобивни фирми; Представители на горските стопанства и притежатели на гори; Общинска служба по земеделие и гори; Професионални и браншови сдружения и фондации; Съюзи на потребителите и други заинтересовани страни.	Проблеми и рискове; Инвестиции и човешки ресурси; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие а община Елена.	15
7	26.05.2021 г., 14:30 ч., сградата на общината	Преработка на земеделски и горски продукти	Преработватели на земеделска продукция (мляко, месо, плодове, зеленчуци и др.); Преработватели на горска продукция (дървесина, гъби, горски плодове, билки и др.); Професионални и браншови сдружения и фондации; Съюзи на потребителите и други заинтересовани страни; Банки работещи на територията.	Проблеми и рискове; Инвестиции и човешки ресурси; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие а община Елена.	5
8	27.05.2021 г., 09:30 ч., сградата на общината	Туризм, търговия и услуги	Юридически и физически лица, чиято основна дейност е търговия и услуги; Хотелиери и ресторанти; Туристически агенции и туроператори; Неправителствени организации, имащи отношение към развитието на туризма; Организации предлагащи алтернативни туристически услуги; Браншови организации; Банки работещи на територията; Представител на община Елена.	Проблеми и рискове; Популяризиране и реклама; Туристическа инфраструктура; Инвестиции и човешки ресурси; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие а община Елена.	16
9	27.05.2021 г., 14:30 ч., сградата на общината	Производители и преработватели	Предприятия в сектор С, D и E на икономика, съгласно КИД 2008; Професионални и браншови сдружения и фондации; Организации и агенции, имащи отношение към икономическото развитие на територията; Организации занимаващи се с подбор, обучение и преквалификация на персонала; Банки работещи на територията.	Проблеми и рискове; Инвестиции и човешки ресурси; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие а община Елена.	8
10	08.06.2021 г., 14:30 ч., сградата на общината	Култура	Културни институции – местни и държавни; Читалища; Община Елена; Организации и агенции, занимаващи се и имащи отношение към културата – стопански и нестопански.	Проблеми и рискове; Културна инфраструктура; Културно-историческо наследство; Културен туризъм; Инвестиции и човешки ресурси; Партньорство и сътрудничество; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие а община Елена.	19
11	09.06.2021 г., 09:30 ч., сградата на общината	Образование	Образователни институции – местни и държавни; Община Елена; Организации и агенции, занимаващи се и имащи отношение към образованието – стопански и нестопански.	Проблеми и рискове; Образователна инфраструктура; Личностно развитие и учене през целия живот; Инвестиции, иновации и човешки ресурси; Партньорство и сътрудничество; Перспективи и възможности за развитие; Приоритети за развитие а община Елена.	13
Общо участници					154

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

**Заинтересовани страни участвали във фокус групите за
подготовка на ПИРО Елена**

От диаграмата по-горе се вижда, че експертите и служителите на общинската администрация са най-активни (30%) във фокус групите. Към тях можем да добавим кметовете и кметските наместници (14%), които представляват местната власт в малките населени места и защитават интересите на хората, живеещи там. Сравнително добра активност демонстрират представителите на бизнеса (18%), като по-голямата част от тях са земеделски производители. Веднага след тях се нареждат инициативните хора от образователните институции (8%), НПО сектора (6%) и читалищата (5%).

№	Дата, час, място	Област на развитие	Целеви групи	Теми	У-ци (брой)
Работни срещи със съседни общини					
12	10.06.2021 г., 10:30 ч., сградата на общината	Партньори от съседни общини, разработващи ПИРО	Експертни екипи, разработващи ПИРО в общините Елена и Златарица; Представители на съответните общински администрации (Елена, Златарица), ангажирани с ПИРО.	Популяризиране и възможности на гражданите за подготовка на ПИРО; Партньорство и сътрудничество; Зони за развитие; Перспективи и възможности за развитие;	9
13	10.06.2021 г., 14:30 ч., сградата на общината	Партньори от съседни общини, разработващи ПИРО	Експертни екипи, разработващи ПИРО в общините Елена и Сливен; Представители на съответните общински администрации (Елена, Сливен), ангажирани с ПИРО.	Популяризиране и възможности на гражданите за подготовка на ПИРО; Партньорство и сътрудничество; Зони за развитие; Перспективи и възможности за развитие;	11
Работни срещи на вътрешната група за подготовка на ПИРО					
14	27.07.2021 г., 14:00 ч., сградата на общината	Преглед на резултатите от анкетното проучване и генерираните проекти за ПИРО	Членове на вътрешната работна група и външните консултанти за подготовка на ПИРО	Представяне на резултатите от анкетното проучване и генерираните към момента проекти от заинтересованите страни. Преглед на генерираните проекти и определяне на онези от тях, които могат да бъдат избрани в ПИРО	9
Общо участници					29

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

В рамките на теренното проучване, едновременно с фокус групите се проведеха **12 интервюта с формални и неформални лидери, експерти и хора с мнение** от различни области на социално-икономическия живот на общината: директорите на двете държавни горски стопанства на територията, директора на училището в гр. Елена, директора на дирекция УТОС от община Елена, представител на туристическия център в града, председателя на местния съвет по туризъм, собственици на къщи за гости, представители на НПО сектора, производители и преработватели.

Работни срещи

В началото на месец юни 2021 г. се проведеха две срещи между членове на вътрешната група за подготовка на ПИРО на Елена и представители на общините Златарица и Сливен.

От срещата с община Златарица стана ясно, че голям потенциал за сътрудничество и реализирането на съвместни проекти и инициативи има в областта на:

- Туризма и културата - съчетанието от природа, култура, маршрути и местна история на територията на общините Елена и Златарица биха могли да оформят добър туристически продукт;
- Селското стопанство и преработката на земеделски и горски продукти – една от възможностите за развитие за двете общини е дървопреработката и реализирането на по-високата добавена стойност. Това обаче зависи от стопанската инициатива и от конюнктурата на пазара. Друга възможност за общи проекти и по-висока добавена стойност има във взаимодействието между животновъди и преработватели от териториите на двете общини;
- Грижа за безстопанствени животни – представителите на двете общини смятат, че тази идея е добра и реалистична, особено когато в проекта за безстопанствените животни се включат и други общини. Проекти, които интегрират в себе си дейности за развитие на повече общини ще бъдат по-приоритетни за финансиране;
- МИГ „Елена и Златарица“ – Стратегията за WOMP на МИГ е успешен проект и пример за сътрудничество между двете общини, което в бъдещи ще продължи да се развива;
- Отпадъци – на територията на община Елена и Златарица могат да се осъществяват дейности по отношение на рециклиране, преработка и повторна употреба на битови и строителни отпадъци. Тези дейности могат да създават добавена стойност. За такъв проект обаче е необходимо сътрудничество на повече от две общини, който да предизвика икономически и екологични ефекти за целия регион.

Срещата между общините Сливен и Елена мина в обмен на идеи за сътрудничество в сферата на:

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

- Транспорт и инфраструктурата – представителите на община Сливен смятат, че тази област могат да се осъществят проекти и с помощта на по-големите общини като Велико Търново чрез финансовата подкрепа на Приоритет 1 от ППР;
- Културата – могат да се направят съвместни събития и инициативи, така че да се получи обмен по линията на изкуствата между общините Елена и Сливен;
- МИГ „Елена и Златарица“ – разширяване на териториалния обхват на Стратегията за ВОМР на МИГ, като се включат част от селата на община Сливен, граничещи с община Елена;

От двете проведени срещи стана ясно, че идеи са сътрудничество в областта на туризма, културата, инфраструктурата, икономиката, околната среда и местното развитие между общините Елена, Златарица и Сливен има, но настоящото изследване до момента не регистрира нито едно конкретно предложение за съвместен проект (проектен фиш).

На 27.07.2021 г. се проведе среща на вътрешната група за подготовка на ПРИО Елена. В рамките на тази среща:

- бяха представени резултатите от анкетното проучване и генерираните проекти фишове от заинтересованите страни, част от които бяха детайлно разгледани и обсъдени;
- беше поставена темата за здравеопазването и възможностите на общината да реализира проект в тази област. Най-големи дискусии предизвика предложението за закупуване на линейки към спешната помощ и обучението на парамедици в отговор на резултатите от анкетното проучване и фокус групите. Осъществяването на подобен проект трябва да стане в съответствие с нормативната рамка в сектора, капацитета и възможностите на организацията, която да го осъществи;
- обсъди се необходимостта за създаването на административен капацитет в общинската администрация, която трябва да определи хора и звено, което да се занимава с управлението и прилагането на ПИРО;
- стана ясно, че без обратна връзка от институции като ВиК, АПИ и Спешна помощ няма как да се продължи с окончателен избор на проекти към ПИРО в тези области на въздействие;

Срещата приключи с намерение за преглед на всички проекти в рамките на общинска администрация с цел уточняване на целите, предмета на всеки проект и прогнозните бюджети. След уточняване на параметрите на проектите и събраната информация от регионалните и държавни институции при необходимост, ще се направи нова работна среща на вътрешната група.

Основни теми, обсъждани във фокусните групи и индивидуалните интервюта

Целта на този анализ е да организира в няколко рубрики повтарящите се теми от фокусните групи и индивидуалните интервюта с ключови представители на различни обществени сфери, икономически браншове и професии в община Елена. Изводите са

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

илюстрирани с подбрани цитати. Разгръщането на анализирани теми в контекста на конкретните разговори и дискусии може да бъде проследено и в подробните протоколи на фокусните групи, изготвени от експертния екип на проекта.

Градът срещу селата

Темата за **неравномерното разпределение на ресурси и възможности за развитие между гр. Елена и многобройните села**, разпръснати на територията на общината, присъства в повечето фокусни групи. Преобладаващото мнение е, че градът не само привлича инвестиции в материалната инфраструктура, но и в културната сфера (“читалищата в селата едва кретат”), образованието (училищата масово са закрити с изключение на няколко големи села с ромско население като Майско и Константин) и спорта (Елена има стадион и се обсъжда изграждането на многофункционална спортна зала, а селата още мечтаят за спортни площадки). Участниците в изследването си дават сметка, че **причината за това е недостатъчното население в селата, което не покрива критериите за финансиране, но въпреки това оценяват тази ситуация като несправедлива.**

Участниците във фокусните групи отчитат, че **през последните години състоянието на градската среда се е подобрило, за разлика от селата, където положението се оценява като отчайващо.** Хората, работещи в сферата на туризма, правят каквото могат да подобрят облика на селата, но не им достигат ресурси и разчитат на помощ от общината. Като основен проблем се посочва **нередовното сметосъбиране в селата – кофите с боклук постоянно се препълват, защото боклукът се извозва веднъж седмично. Появяват се нерегламентирани сметища, от целия балкан се носят торби със смет и безогледно се изсипват около селата.** Това е проблем както за живеещите, така и за туристите. Друг проблем е **липсата на обществен автотранспорт между града и селата, при което местните хора и посетителите се извозват организирано или с частни коли.**

Темата за града, който е привилегирован за сметка на селата, е типична за малките общини в цялата страна, но за разлика от други места в Елена се коментира спокойно и конструктивно, без да предизвиква остро противопоставяне и конфликт. **Повечето участници признават като заслуга на общината нейната последователна политика за инвестиране в междуселската инфраструктура и облагородяването на селата в рамките на ограничените ѝ възможности.**

Демографската ситуация и младите хора

Една от основните теми, които вълнуват участниците във всички фокусни групи, е тревожното демографско развитие на община Елена, свързано със **застаряване на населението, напускането на младите и обезлюдяването на селата.** Тази тема има отношение както към икономическото развитие (създаване на заетост и възможности за бизнес на младите), така и към образованието (какво образование ще накара младите да

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

останат в Елена) и към спорта и развлеченията (спортна инфраструктура, дискотеки и пр.). Прави впечатление, че **представителите на зрелите поколения, които са преобладаващата част от участниците в изследването, не са съвсем наясно какво точно би задържало младите в града, но наместо да ги попитат, се опитват да отгатнат, опирайки се на собствения си опит.** Тази нагласа е пример за ограниченията на патерналистичната култура, която е загрижена и добронамерена, но безпомощна да се свърже автентично с очакванията на младите хора. Овластените възрастни искат да допринесат за развитието на младите, но от позициите на непоколебимото убеждение, че те знаят какво е необходимо и добро за тях. Тази патриархална (или матриархална) слепота за гледната точка на следващите поколения е институционализирана в културата на образованието, както стана ясно от дългото интервю с директора на най-голямото училище в града. Интервюто протече като безкраен разговор с авторитетната директорка, докато присъстващите млади учители трудно успяваха да се включат. Става ясно, че **без промяна в режима на комуникация между поколенията енергията на младите хора трудно ще се отприщи и те ще продължат да напускат този уютен патриархален свят, изцяло доминиран от възрастните.**

По-възрастните участници изглежда не си дават сметка за тази междупоклонческа динамика. От една страна те възлагат много надежди на младите, но от друга изразяват недоверие в тяхната способност да се самоорганизируют за общностно действие – например едно от читалищата в града организира онлайн конкурси, но се оказва, че младите не знаят какво искат и какво ги интересува. Представителите на младежките и спортни организации, които участваха в проучването, са по-оптимистично настроени и споделят много идеи за младежки инициативи, някои от които вече са в ход: срещи с активни младежи в училищата; турнир по шах; почистване на парка; инициативата „пресечна точка на поколенията“ в ютюб и др.

Свърхфокусиране върху туризма

В много от фокусните групи се забелязва тенденция туризмът да се разглежда като панацея за всички проблеми на община Елена. Причината за това е бурното, макар и доста хаотично развитие на този бранш през последните години. Възползвайки се от отличните природни дадености и нарастващия приток на туристи от страната, много местни хора откриват хотели и къщи за гости както в града, така и в китните села и махалички, разпръснати из Еленския Балкан.

Покрай интензивния туризъм и засиления интерес към селски имоти в условията на Ковид криза възниква надежда, че обезлюдената територия ще започне да се заселва с пришълци от градовете. Същевременно **масовизацията на туризма води до известни напрежения между местното население и туристите.** Пример за това е липсата на места за паркиране през летния сезон и по време на големите празници и фестивали, когато градът се препълва с туристи. Поради недостига на паркоместа се стига до глоби за неправилно паркиране и дори до конфликти. В тази връзка се предлагат радикални

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

идеи, като частично покриване на реката в центъра с цел обособяване на паркоместа или изграждане на голям паркинг в покрайнините на града.

Друг повод за напрежение между туристите и коренните жители на селата е недостигът на вода поради консумацията на къщите за гости и басейните на част от “виладжиите”. **Казусът с водоснабдяването заслужава сериозно внимание, защото показва уязвимостта на местната икономика, разчитаща на стихийното развитие на туризма.** Най-сериозни проблеми с водоснабдяването имат селата, които са отдалечени от язовир „Йовковци“ и разчитат на собствени водоизточници. В следствие на разместване на земни пластове и на изсичането на горите, тези водоизточници постепенно пресъхват и има опасност водата да изчезне. Това ще окаже негативно влияние и върху туризма, тъй като в част от тези села населението е малко на брой (в някои почти липсва), но вече има действащи хотели и къщи за гости, които приемат много туристи. **Липсата на вода или наличието на режим на водата би изгонило туристите и принудило собствениците на къщите и хотелите да прекратят своята дейност.** Водоснабдяването през времето на засилен туристически поток поставя на изпитание водоснабдителната система, която е изградена през 60-те години на 20-век и мрежата не може да издържи на увеличеното натоварване.

Стихийното развитие на туризма обаче има и „тъмна страна“, свързана с разрушаване на околната среда – например пътеката по билото към хижа Чумерна е унищожена от АТВ-та, които изравят пътя и в дъждовно време той става непроходим. **Напливът на туристи води до увеличаване на доходите, но и до повишаване на дискомфорта за местните хора, увреждане на инфраструктурата и екопътеките и замърсяване с отпадъци.** Въпросът е как се решават тези възникващи рискове и проблеми и как да се постигне баланс между развитието на туризма и спокойствието, което местното население цени.

Участниците във фокусната група за туризма изразиха мнение, че далеч **не всички туристи са подходящи за такава специфична дестинация, каквато е община Елена.** Това поставя въпрос, доколко е необходимо и възможно да се подбират туристите, които се канят в града и околните села. Подборът на туристите трябва да бъде предшестван от анализ какви са очакванията на гостите и от какво се интересуват – така ще се разбере към каква категория туристи да се насочи вниманието и какво да им се предлага. Освен места за настаняване с повече удобства и хубава храна туристите все повече търсят уникални преживявания и емоции. Най-важното е да се увеличи престоя на туристите, а за тази цел **е необходимо да се развие интегриран туристически продукт, таргетиран към специфичния клас посетители, които общината иска да привлече.**

В тази връзка е добре да се помисли за **цялостно представяне на Елена като уникална дестинация** със села и махалички, а не поредното модерно място, нападнато от масовия турист. Необходимо е да се рекламира и популяризира цялата община, а не всяка къща за гости поотделно, защото това е ниско ефективно и се пропускат много възможности. Изработването на стратегия и програма за развитието на туризма по закон се обсъжда и одобрява от консултативен съвет по въпросите на туризма, в който участват

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

с равен брой представители на местната администрация и на национални, регионални или общински музеи, от една страна, и на туристическите сдружения, вписани в Националния туристически регистър, и други физически и юридически лица, които имат отношение към развитието на туризма.

В община Елена няма консултативен съвет по туризъм, но на територията функционира местен съвет по туризъм. Дискусията във фокусната група разкри, че този **Местен съвет по туризма не функционира задоволително поради липса на активност от страна на бизнеса**, което е странно, тъй като на територията на община Елена има категоризирани над 200 туристически обекта. Изглежда, че и **в тази сфера сътрудничеството се случва трудно поради ниския социален капитал**. Това нерадостно откритие показва колко нереалистични са свръхочакванията и надеждите, които се възлагат на туризма като панацея за местното развитие.

Зависимост от външни фактори

Като навсякъде в страната, срещите в Елена разкриват **култура на зависимост от външни фактори – общината, държавата, политиките на ЕС, големия бизнес и пр.** Според един предприемач „държавата в момента е мащеха, а не майка”. Причината е, че помощите за Ковид не стигат до най-малките, разпределението на обществените ресурси като цяло не е прозрачно и справедливо.

Пример за зависимо поведение е трудността да се организира нещо толкова просто като пътуване на децата от селските училища да града за участие в културни мероприятия. Участниците във фокусната група за образование споделиха, че на децата им е много интересно да посещават музея и паметниците на културата в Елена, да участват в културни събития и пр. Според тях това трябва да се прави по-често, но за тази цел общината трябва да организира транспорта и да поеме пътните разходи. Друг пример за зависимост е обяснението защо в Елена дискотеката не работи: група хулигани редовно чупят и увреждат имуществото и никой не може да се справи с тях. В последвалата дискусия се наложи мнението, че проблемът е в правоохранителните органи, които трябва да се намесват по-решително – срещу действията на вандалите трябва да има противодействие, за да няма чувство за безнаказаност. Става ясно, че общността се чувства напълно неспособна да озапти няколко развилнели се младежи и предпочита да прехвърли отговорността за това на държавата.

Все пак трябва да отбележим, че **в някои случаи усещането за безпомощност на местната общност има реални основания, тъй като решението на ключови проблеми се оказва извън нейния контрол**. Част от проектните идеи, особено в сферата на земеделието и животновъдството, са обвързани с държавните субсидии в съответния бранш, които се оказват недостатъчни за рентабилно и конкурентно производство. Проблемът в случая е, че размерът на земеделските субсидии не зависи от община Елена и дори от българската държава, а се регулира на европейско ниво, тоест остава напълно извън контрола на местната общност.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Типичен пример за безизходна ситуация е казусът с многопрофилната болница в Елена, която е в процедура на ликвидация и по тази причина една част от сградата е на разпореждане от синдик, а другата част е собственост на местното здравно дружество „Елена Мед“, което стопанисва медицинския център. Сградата, чиято собственост е разделена между двете организации с обща инфраструктура и инсталации, не може да бъде обновена и ефективно стопанисвана. Това блокира развиването на качествени здравни услуги на територията на общината и принуждава гражданите да се лекуват в болниците в Търново. За да се излезе от това положение, е необходимо общината да направи непосилна и рискована инвестиция, като закупи онази част от сградата, която се предлага от синдика, така че съвместно с „Елена Мед“ да се подготвят проекти за нейната модернизация. На всичкото отгоре, две големи по територия общини – Елена и Златарица – се обслужват само от една линейка, която не сварва да покрие обширната територия и излага на риск живота на хората, нуждаещи се от спешна медицинска помощ.

Въз основа на проведените фокусни групи и интервюта може да се обобщи, че **значителна част от населението на община Елена се чувства безпомощно да намери решение на проблемите на местно ниво.** Причините за това са отчасти в наследената култура на заучена безпомощност, но и в обективната зависимост от **външни фактори, върху които местните хора не могат да влияят.** Освен това най-важната причина си остава **централизираното управление на публичната сфера и преди всичко – централизираното разпределение на ресурсите, с които се обезпечават публичните услуги в ключови сектори.**

Недостиг на работна ръка и човешки капитал

Основна тема в много от дискусиите и интервютата е **липсата на достатъчно работна ръка на територията на общината, което се оценява като едно от най-сериозните препятствия пред развитието на местната икономика.** В земеделието например липсата на работна ръка възпрепятства отглеждането на трайни насаждения, които са подходящи за тази територия, тъй като земята е ниска категория и почвите са кисели.

Като **основна причина за недостига на работна ръка се посочва устойчивата миграция на младите към големите градове и чужбина.** Както обикновено, водещата мотивация е търсенето на по-добър поминък и по-високи доходи. Действително, стандартът, който осигурява местната икономика, е сравнително скромнен. Според участниците в дискусиите средната заплата в Елена варира от 700 до 2 000 лева на месец, а според статистиката месечната брутна заплата е около 960 лева. Има индикации, че представителите на бизнеса се замислят за размера на заплатите и необходимостта те да бъдат увеличени, тъй като в противен случай в Елена няма да остане работна ръка. Това осъзнаване обаче не води до реално повишаване на доходите, може би защото предприемачите се опасяват да не създадат твърде големи очаквания, на които не могат да отговорят. Обяснението на предприемачите за ниските доходи в общи линии се

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

свежда до твърдението, че в Елена няма качествена работна ръка, която да създаде по-висок доход. Работещите от своя страна подозират, че има негласен картел на местния бизнес за тавана на трудовото възнаграждение, което допълнително ги стимулира да напускат града. Аргументиран публичен дебат по тези въпроси не се забелязва. Тази динамика на взаимно недоверие и подозрителност е **индикация за нисък социален капитал в общността.**

В няколко от дискусиите се повдига въпросът за необходимостта от привличане на външни инвестиции в определени сектори от местната икономика, но участниците сякаш не си дават сметка в каква степен инвестициите зависят от наличието на квалифицирана работна ръка на територията. **Разговорите за човешките ресурси обикновено се свеждат до необходимостта образователната система да се обвърже с потребностите на местната индустрия.** Очевидната стъпка в тази посока е разширяването на дуалното обучение, което би могло да посрещне променящите се потребности на една развиваща се икономика. **Отново преобладава мнението, че инициативата трябва да бъде поета от общината и от държавата в лицето на МОН.** Това издава нагласата, че държавата е длъжна да гарантира качествен човешки ресурс на потенциалните инвеститори. **Бизнесът се разглежда по-скоро като пасивен бенефициер на образователните политики, но не и като активен и отговорен участник в процеса на изграждане и квалификация на кадрите, необходими за модернизирание на икономиката.** Пример за потребителската нагласа на бизнеса е една несъстояла се инициатива – преди две години група местни предприемачи са обмисляли как да създадат фонд, който да финансира стипендии на изявили се ученици с цел да насочат тяхното професионално развитие в туризма и преработвателната промишленост. От тези добри намерения обаче не са произтекли никакви действия.

Нисък социален капитал и екологична култура

В много от фокусните групи се засяга по един или друг начин темата за затрудненото и блокирано сътрудничество. Става ясно, че **ниският социален капитал е сред основните проблеми на развитието в Елена, подобно на повечето общности в България.** Наместо сътрудничество и обединяване на ресурсите за намиране на решения, преобладава противопоставяне и конкуренция за ограничените ресурси, която понякога ескалира в конфликт. Типичен пример са горските пътища, които се ползват както от жителите на разпръснатите в балкана села, така и от туристите, от земеделците и от дърводобивната индустрия. Всички критикуват тяхното лошо състояние, но държат за това отговорна единствено общината. Най-разрушителна е експлоатацията на междуселищната инфраструктура от тежката земеделска техника и особено от дърводобивните фирми. Преследвайки печалба, тези фирми отказват да инвестират в модерна техника и ползват тежки стари машини, които натоварват и разрушават пътищата. Това се признава от всички, включително от ръководителите на горските стопанства, но вместо да се потърси решение, се търси виновник.

Ниският социален капитал се проявява в липсата на грижа както за

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

социалната, така и за природната среда. За съжаление, изследването предлага доста примери за ниска екологична култура сред част от населението на общината – например практиката да се изхвърлят боклуци на територия, която няма ясен собственик, и така да се образуват нерегламентирани сметища. Затрапването (заравянето) на боклуци е незаконна, но широко разпространена практика, която прави процеса на замърсяване необратим. **Това отношение към околната среда е в очевиден и директен конфликт с идеята да се печели от природните дадености, като се развива еко- и селски туризъм.**

Проблемът с ниския социален капитал се появява и в отношенията между съседните общини. Фокусната група на тема “Преработка на земеделски и горски продукти”, както и съвместната среща между представители на община Елена и община Златарица, дават доста примери за това. Участниците в срещите идентифицираха няколко области на сътрудничество в различни сфери: земеделие, хранително-вкусова индустрия, туризъм, култура. Във всяка от тези сфери обаче не се случва нищо, ако инициативата не се поеме от една от двете общини. Сякаш представителите на съответния отрасъл не са в състояние да разпознаят общия си интерес и да се ангажират със съвместни проекти (например производителите на еленски бут или пчеларите да се договорят и да регистрират регионална търговска марка). Тази трудност да се генерират съвместни проекти е изненадваща предвид съществуването на действаща Местна инициативна група, която обхваща територията на двете общини.

Ефективността на финансирането

Във всички фокусни групи се наблюдава **нагласа участниците да предлагат големи и амбициозни проекти, които в техните представи са в състояние да решат с един замах значими проблеми на общността.** Например идеята да се построи мултифункционална спортна зала (закрит стадион за футбол), от която се очаква да задържи младите хора в града; да се направят скъпи ремонти на читалищата, които да възродят културния живот и да задържат младите хора в селата и пр. За участниците е трудно да преценят, доколко такива мащабни инвестиции ще бъдат реално изпълними и кой ще поеме отговорността за тяхното управление и развитие, за да ги направи рентабилни. Това налага експертите да въвеждат реалността като настояват всеки предложен проект да бъде обсъден и оценен от гледна точка на неговата реалистичност, изпълнимост, ефективност и рентабилност в съпоставка с други проектни идеи.

В тази връзка се откроява проблемът с „висящите“ регистрации на хората в малките населени места на територията на общината, където са останали по няколко постоянно живеещи местни семейства. В последните години освен “виладжиите” и туристите в китните селца и махалички се заселват много “млади пенсионери”, които си купуват имоти и живеят цялгодишно, но запазват адреса си в града. Това се оказва сериозен препъни камък за местното развитие – **нищожният брой регистрирани жители не позволява да се кандидатства по проекти за подобряване на остарялата пътна и ВиК инфраструктура, която вече не отговаря на**

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

потребностите на нарасналото население. Решението на този казус е да се насърчат новите жители да се регистрират в съответното населено място, което на свой ред предполага тяхното ангажиране с местната общност, тоест изграждане на социален капитал.

Проектни фишове

Проектният фиш и необходимостта от неговото попълване, е четвъртият етап от изследването на субективното мнение и инвестиционните намерения на местната общност. Той е концентриран израз на заявените позиции, мнения и нагласи в предходните етапи – анкетното проучване, работните срещи и фокус групи. Голямото достойнство на изследването с проектни фишове е, че те директно показват готовността за реализация на определена проектна идея, проверява нейната реалистичност и оценява способността на самия подател да участва дългосрочно в нейното осъществяване. Проектните фишове класифицират активните и пасивните участници в политиката за местно развитие, защото изискват деклариране на конкретни детайли на определена проектна идея, дават представа в някаква степен за компетентността на заявителя ѝ, оформят финансовата и съдържателната ѝ рамка. Проектният фиш проверява на практика дали една или друга проектна идея остава на ниво намерение, или наистина може да се заложи като осъществима в ПИРО, така че да се търси финансиране за нея в рамките на програмния период.

Основната цел на настоящото проучване е да се съберат и анализират идеи за проекти от възможно най-много заинтересовани страни за подготовка на ПИРО (2021-2027), живеещи и функциониращи на територията на община Елена. В резултат на това да се маркират онези инвестиционни намерения, които получават най-голяма подкрепа от участниците в работните срещи и фокус групи и имат най-голям потенциал да бъдат реализирани. Това са проекти, които според заинтересованите страни, могат да имат най-голямо въздействие върху развитието на социално-икономическия живот на територията на община Елена. Така спазвайки подхода „отдолу-нагоре“, от частното към общото, тези проекти ще допринесат за определяне на целите и приоритетите в Плана за интегрирано развитие на община Елена 2021 – 2027 г.

В периода май – юли 2021 г. са получени 116 идеи за проекти, предложени от 52 участника във фокус групите, от които 37 представители на юридически лица и 15 физически лица.

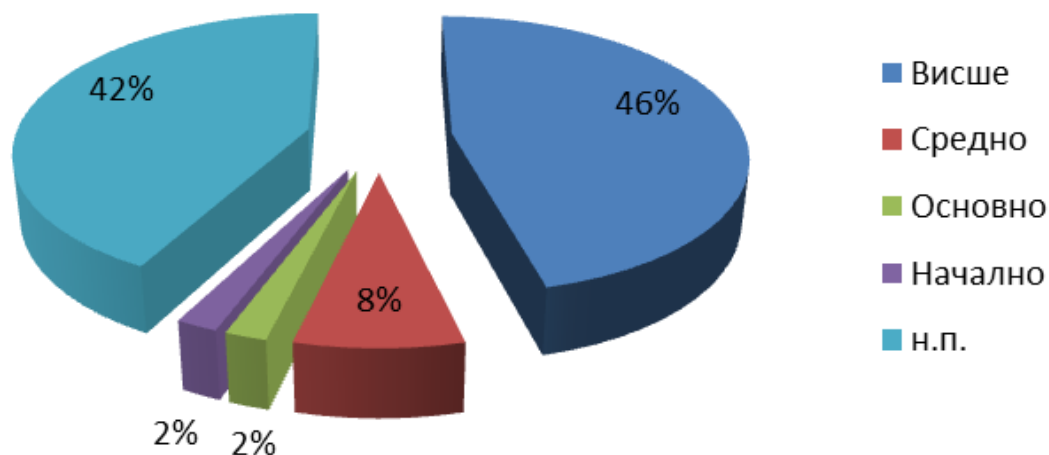
ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Вид на участниците

Над 46% от попълнените проектен фиш са с висше образование, 8% са със средно образование, 2% имат основно и още толкова начално образование, а 42% не са посочили степента на образование.

Степен на образование

Близо 70% от предложените проекти (81 бр.) са генерирани за гр. Елена. Останалите 30% се отнасят към 14 от 124 населени места. Това означава, че за 110 от населените места в община Елена няма генерирани идеи за проекти.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

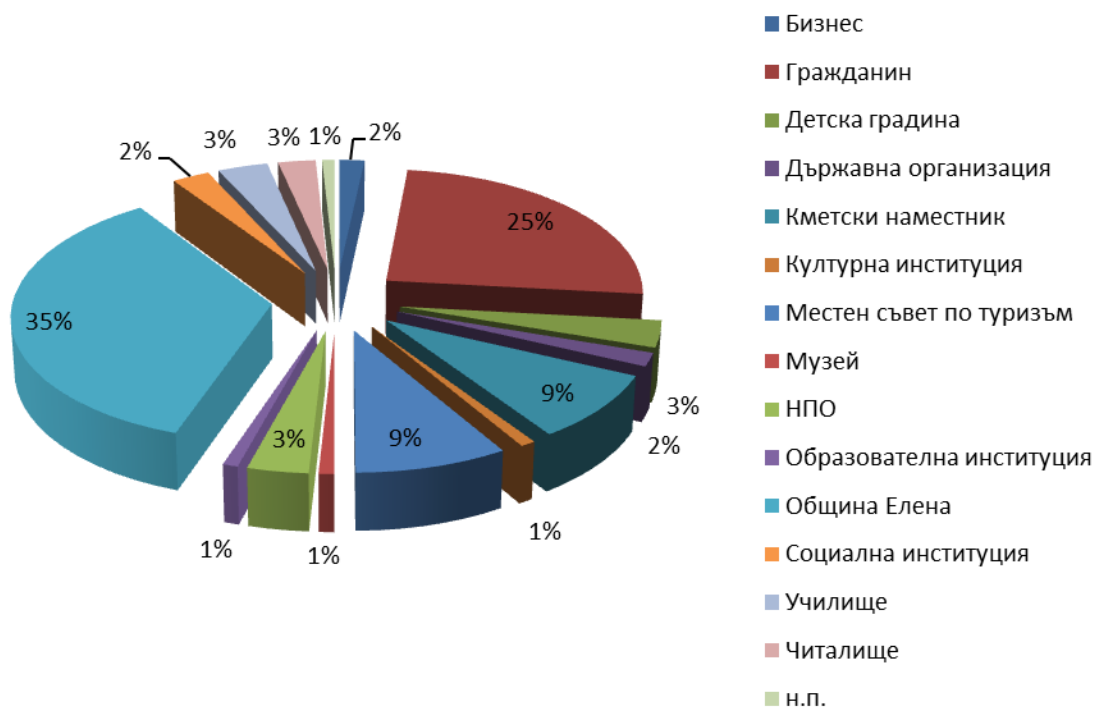
В проучването за проектни идеи са участвали 15 заинтересовани страни в широк спектър от социално-икономически дейности на територията на община Елена.

От диаграмата по-долу се вижда, че най-много идеи за проекти са генерирани експертите и служителите от общинската администрация (35%), гражданите (25%), кметските наместници (9%) и представителите на местния съвет по туризъм (9%). Веднага след това са проектите предложени от детските градини (3%), училищата (3%), социалните институции (3%), читалищата (3%) и неправителствените организации (3%). Освен това се наблюдава активност от страна на държавни институции и органи на управление (2%), бизнеса (2%), културни институции и градския музей (2%), което повишава представителността и качеството на проучването. Така в подготовката на ПИРО взимат участие голям спектър от заинтересовани страни, което от една страна дава представа за интереса и от друга е индикация за потенциала, който би могъл да се формира за подготовка и управление на проекти. Резултатите от проучването ще бъдат представени на всички участници, което може да провокира дискусия, от която да произтекат целите и приоритетите за развитие.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Заинтересовани страни

По-голямата активност на експертите и служителите на общинската администрация, кметските наместници, гражданите и представителите на местния съвет по туризъм съвсем очаквано генерират най-много проекти за облагородяване на градската среда (11 бр.) и населените места (8 бр.), култура (10 бр.) и културна инфраструктура (9 бр.), туризъм (10 бр.), туристическата (3) и образователната инфраструктура (9 бр.).

Проектите за облагородяване на гр. Елена са насочени към реновиране на парк „Калето“ като място за спорт и отдих, ремонт и поддръжка на детските площадки, зелените площи, публичните пространства, фасадите на сградите в централната част на града, изграждане или обособяване на паркинги, велоалеи (от центъра към ЖП гарата), подмяна на уличното осветление с енергоспестяващо, както и облагородяване на кв. Север на гр. Елена.

За облагородяване на селата Тодювци, Костел, Чакали и Каменари се предлагат проекти за ремонт на улици и изграждане на енергоспестяващо осветление. В село Раювци искат изграждане на детска площадка до паметника на Вълчан войвода, а от общинска администрация предлагат проекти за благоустрояване на обществени пространства и зелени площи в населените места от община Елена.

В областта на културата се предлагат проекти за ремонти в някои от читалищата в селата Марян, Тодювци, Костел и Блъсковци, както и проект за подмяна на

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

електрическата инсталация и осветителните тела на градската библиотека. От община Елена предлагат проект за реконструкция на старото училище „Иларион Макариополски“ в центъра на града, както и реставрация на сгради и съоръжения – недвижими културни ценности на територията на общината. Музей „Възраждането“ иска да осъществи подмяна на експозицията в класно училище „Даскалоливница“, а инициативен комитет има желание да възстанови войнишки паметник в махала Томбето на ново място в с. Майско. Местен художник предлага в центъра на гр. Елена да се постави реалистична скулптура на елен – „Сребърния елен“. Едновременно с това местния съвет по туризъм пък има идея за изграждане на фестивален, панаирен и конгресен център на открито – на територията на ЖП гарата в гр. Елена, на площ близо 60 дка. Има идеи за организиране на пленери и изложби на открито.

В областта на туризма са предложени проекти за атракциони, изграждане на съоръжение за игри в парк „Калето“ и създаване на виртуална разхода из гр. Елена. Най-амбициозните проекти са за изграждане и обзавеждане на компактен планетариум с капацитет от 15 посетители за туристи и обучение на ученици, както и проект за ски зона от връх Чумерна до Игликина поляна, съвместно с община Твърдица. В продължение на това Туристическо дружество „Чумерна – 1901“ предлага три проекта, един от които е за „Изграждане на пешеходни маршрути на територията на община Елена – почистване, маркиране, поставяне на табели, изграждане на кътове за отдых, създаване на

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

атракционни“. Другите два проекта са свързани с ремонт и енергийна ефективност на х. Чумерна и х. Буковец.

Проектите за образователна инфраструктура са насочени към реновиране на плувния басейн и околното пространство на СУ „Иван Момчилов“ в гр. Елена, реконструкция, енергийна ефективност и облагородяване на дворното пространство на училищата и детските градини в селата Константин и Майско. Един от проектите предлага ремонт на покрива, саниране на сградата, обновяване на дворното пространство с нови уреди и съоръжения на ДГ „МИР“ в с. Каменари, друг предвижда поставяне на соларни панели, ремонт на спортната площадка, облагородяване на дворното пространство и ремонт на стълбите на ОУ „Христо Ботев“ в с. Беброво.

Освен проекти за инфраструктура в областта на образованието се предлагат инициативи за развитие на човешките ресурси и интеграция на децата от малките населени места чрез обогатяване на знанията и съвместни инициативи в сътрудничество с музей „Възраждането“, Центъра за подкрепа на личностно развитие (ЦПЛР) и други образователни институции от гр. Елена.

По отношение на спортната инфраструктура се забелязва липсата на проект за изграждане на мултифункционална спортна зала, въпреки дискусиите на тази тема във фокус групите. За сметка на това има идеи за възстановяване на трасето по мотокрос в гр. Елена и изграждане на „паркур“ площадка в гр. Елена за нестандартни спортни занимания (комбинация от съоръжения за катерене, бягане, висене, скачане и др.). Клуб по борба „Дан Колов“ има желание да се направи изолация на покрива на сградата на клуба, закупуване на нов тепих, спортни уреди и пособия.

Прави впечатление, че в областта на здравеопазването никой от заинтересованите страни не е посмял да предложи идея за закупуване на линейки за спешна помощ или пък модернизация на бившата многопрофилна болница. Тези проблеми бяха във фокуса на внимание на местните жители в почти всички проведени срещи и интервюта. Една от причините е, че здравеопазването на територията на общината изцяло зависи от спешния център, който е държавна структура и инициативата на малкото останали лекари. Може би затова представител на общинската администрация предлага разработване/създаване на местна политика в подкрепа на здравеопазването на територията на община Елена.

В областта на социалните услуги са генерирани общо 5 проекта, които предвиждат:

- Закупуване на микробус (8+1 места) пригоден за планински пътища за нуждите на ЦНСТ в с. Илаков Рът;
- Изграждане на дом или хоспис за стари хора в с. Тодювци в сграда, която е общинска собственост;
- Създаване на център за настаняване от семеен тип за лица с умствена изостаналост в с. Илаков рът с капацитет от 15 бр. Този център може да функционира в сградата на дома за деца с умствена изостаналост;
- Създаване на център за настаняване от семеен тип за възрастни хора (бившия дом за деца в с. Тодювци) с капацитет от 20 бр.;
- Закупуване на автомобил (дача) за нуждите на ДСП.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Посочените по-горе проекти могат да бъдат финансирани от:

- Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони (СПРЗСР);
- Стратегията за ВОМР на МИГ „Елена и Златарица“;
- Програма „Образование“;
- Програма за развитие на човешките ресурси (ПРЧР);
- Национален план за възстановяване и устойчивост на Република България (НПВУРБ);
- Програма за околна среда (ПОС);
- Програмата за трансгранично сътрудничество Румъния – България (ТГС Румъния – България) за периода 2021 – 2027 г.

За някои от тях може да се търси подкрепата на община Велико Търново за финансиране по Приоритет 1 от Програма за развитие на регионите (ПРР), но за други от тях осигуряването на финансови средства ще бъде трудно (ремонт и енергийна ефективност на х. Чумерна и х. Буковец).

Проучването установи, че в областта на отпадъците и околната среда са предложени общо 7 проекта, от които най-значимите са:

- Закупуване на сметосъбираща техника - 6 бр. камиони;
- Изграждане на инсталация за сепариране на твърди битови отпадъци;
- Изграждане на площадка за събиране, третиране (рециклиране), оползотворяване и временно съхранение на строителни отпадъци;
- Ликвидиране и рехабилитация на терените с нерегламентирани сметища в землището на община Елена;
- Оптимизиране на регионалната система за управление на отпадъците, вкл. въвеждане на решения за „умно“ управление на сметосъбирането и сметоизвозването, пилотни информационни кампании за разделно събиране на отпадъци с активно включване на младежи за създаване на нагласи сред подрастващите.

Подобен тип проекти и инициативи могат да бъдат финансирани от Програма „Околна среда“. Тези проекти са изцяло предложени от представители на Община Елена, най-вероятно в отговор на повдигнатите проблеми и дискусии във фокус групите по отношение на отпадъците и нерегламентираните сметища.

Очевидно активното участие на кметските наместници и общинските служители във фокус групите е довело до генериране на 5 конкретни проекта за реконструкция на междуселищна пътна инфраструктура, както следва:

- Ремонт на път до с. Търкашени (600 м.). В селото има функциониращи 5 къщи за гости;
- Ремонт на път от 3 км. между с. Багалевци и с. Карандили;
- Ремонт на пътя за село Дърлевци - 4 км.;
- Ремонт на пътен участък от 2 км. от разклона на с. Недялковци до с. Велевци;

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

- Ремонт на настилка и мостови съоръжения на два участъка от 3 км. на общински път VTR 1080 /III-62, Твърдица-Елена/ – Тодювци – Дрента – Горни край.

В допълнение от служител на Община Елена е предложен проект за реконструкция на общински пътища на територията на общината с бюджет от 45 млн. лева. За планирането и реализирането на този проект обаче е необходима повече конкретика, за да може да бъде изпълнен и отчетен в рамките на ПИРО.

Финансирането на проекти за общински пътища може да стане с подкрепата на СПРЗСР за периода 2021 – 2027 г.

Освен това в областта на бедствията, свлачищата и пожарите е предложен проект „Отстраняване на аварийна ситуация на свлачище на път VTR 1079 – Елена – Лазарци – Мийковци при км.3+950“, който е с висока проектна готовност, готов за реализиране. Този проект може да бъде финансиран от ПОС за периода 2021 – 20217 г.

От фокус групите за „екология и опазване на околната среда“ и „населени места, инфраструктура и комуникации“ една от горещите теми беше водоснабдяването в селата, режима на водата и на места риск от липса на водоснабдяване. Въпреки това в областта на ВиК са генерирани само 5 проекта, един от които е за изграждане на пречиствателна станция (ПОСВ) за гр. Елена с прогнозна стойност 5 млн. лева. Три проекта от останалите 4 са насочени към ремонт на водопроводи в с. Раювци, с. Средни колиби, с. Майско и с. Бойковци. Тези проекти са предложени от кметските наместници на селата, а последният, четвърти проект, е предложен от експерт на общинска администрация за реконструкция на нови ВиК мрежи и съоръжения на територията на цялата община с прогнозна стойност от 55 млн. лева. Този четвърти проект обаче, така формулиран, трябва да бъде прецизиран, за да се установи неговия конкретен обхват и съдържание, така че да бъде планиран, реализиран и отчетен в рамките на ПИРО.

Тук е важно да се отбележи, че водеща организация в реализирането на проекти за ВиК е регионалното дружество – ВиК “Йовковци”, в което участва Община Елена. Финансирането на подобен тип проекти може да стане с подкрепата на ПОС, НПВУРБ и Държавния бюджет през ВиК Холдинга.

В рамките на настоящото проучване са генерирани 5 проекта за публични сгради, които планират ремонт, реконструкция и мерки за енергийна ефективност в сгради общинска собственост, както и сгради, които представляват културна ценност – Бакаловата и Калевата къщи и др. Тези проекти могат да бъдат финансирани от НПВУРБ и СПРЗСР за периода 2021 – 2027 г.

По отношение на жилищата са предложени 2 проекта за енергийна ефективност на еднофамилни и многофамилни жилищни сгради, които могат да бъдат финансирани, съгласно условията за допустимост на НПВУРБ.

В резултат на активността на бизнеса във фокус групите са споделени 5 проекта, 3 от които са за създаване на единно частно стопанство за пасищно отглеждане на ЕРД (Блек Ангус), изграждане на фотоволтаична система и предоставяне на туристически услуги чрез къща за гости. Тези проекти могат да бъдат подкрепени от СПРЗСР за

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

периода 2021 – 2027 г.

От диаграмата по-долу се вижда, че 33 от предложените проекти са насочени към гр. Елена, 55 към територията на цялата община, в 25 към част от селата и 3 са проектите, на които не може да се определи териториалният обхват. Очевидно по-голямото участие на заинтересовани страни от гр. Елена води до това, че една част от проектите са насочени към общинския център. Изглежда обаче, че участниците от гр. Елена са генерирали проекти в интерес на цялата община.

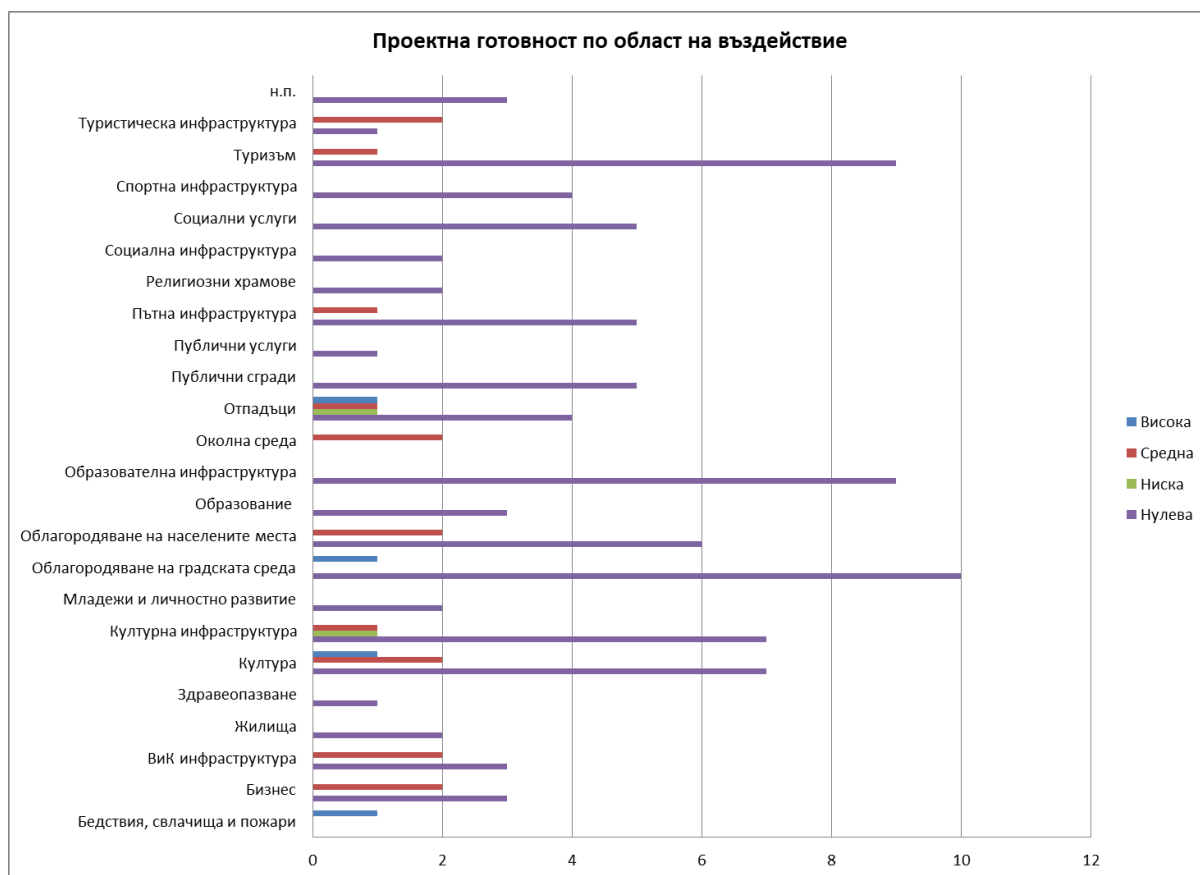

От диаграмата по-долу се вижда, че голяма част от предложените идеи за проекти се отличават с **нулева проектна готовност** (94 бр.). Това са проекти на идейно ниво, за които не се знае със сигурност дали има причини и предпоставки за тяхната подготовка и изпълнение. Те обаче не бива да бъдат пренебрегвани, тъй като всеки успешно изпълнен проект започва с добра идея. При избора на идея за такъв проект е добре с по-голяма точност да се уточни проблема, който той решава, очаквания резултат и ползите от него, потенциала на организацията, която го предлага и какви дейности ще се предприемат за неговото осъществяване във времето.

Други 16 генерирани проекта са със **средна готовност**, което означава, че за проекта има изготвена проектно-сметна документация, от където е видна стойността на инвестицията и времето, за което може да бъде реализирана.

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Само 4 от предложените проекти са с **висока проектна готовност**, което предполага, че при подготовката на проекта е направено проучване, събрани са оферти от изпълнители и доставчици, както и в някои случаи е разработен бизнес план/финансов анализ. Това са следните проекти:

- Закупуване на сметосъбираща техника - 6 бр. камиони;
- Пленери по изобразително изкуство;
- Проект за реновиране на запазените фасади с лице към главните улици в центъра на гр. Елена;
- Отстраняване на аварийна ситуация на свлачище на път VTR 1079 – Елена – Лазарци – Мийковци при км. 3+950;

Проектната готовност е важна от гледна точка на тяхната реализация във времето до 2027 г. Проектите с висока и средна готовност е добре да бъдат планирани за изпълнение в първата половина на периода 2021 – 2027 г., а проектите с ниска и нулева готовност през втората половина на периода.

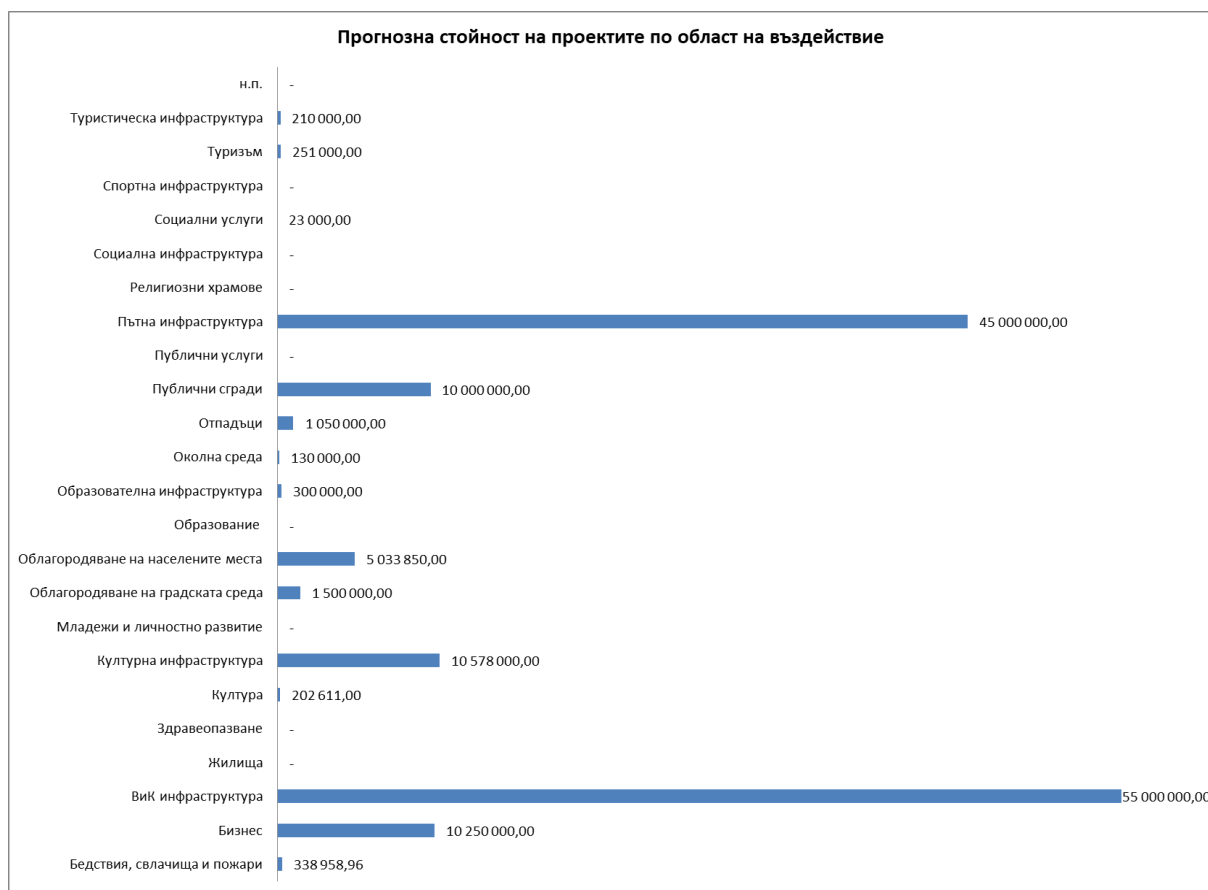
Прогнозният бюджет за всички 116 генерирани проекти е на стойност близо 140 млн. лева, от които 45 млн. лева са предложени за пътна инфраструктура, 55 млн. лева за ВиК инфраструктура, по 10 млн. лева за културна инфраструктура и публични сгради, както и малко над 10 млн. лева предложени за бизнес. Много голяма част от проектите са без прогнозна стойност, а друга част са с бюджети, които най-вероятно ще бъдат

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

презгледани.

Прогнозните стойности на проектите с висока и средна готовност са много по-точни и близки до реалността, в сравнение с тези, които имат ниска и нулева проектна готовност. Причините за това са, че за идеите с висока и средна готовност са изготвени количествено-стойностни сметки и/или са събрани оферти от изпълнители и доставчици. За по-голямата част от проектите обаче това не е направено и посочените прогнозни стойности са плод на субективното виждане на участниците в проучването, което носи риск за голямо отклонение в обема и цените на пазара. При подготовката на ПИРО прогнозните стойности на проектите са важни, тъй като от това зависи степента на реалистичност и надеждност при планирането, финансовото обезпечаване и определяне на източниците на финансиране във времето. Ето защо при подбор на проекти в ПИРО е важно на каква база е определена прогнозната стойност.

От диаграмата по-долу се вижда, че 39% от общия прогнозен бюджет са необходими за Вик инфраструктура. Както беше отбелязано по-горе два от генерираните проекти в тази област са с прогнозна стойност 55 млн.лева. и средна готовност за реализация. Точно затова тези проекти трябва да бъдат прецизирани, за да се установи техният обхват и съдържание, така че да бъдат планирани, реализирани и отчетени в рамките на ПИРО. Освен това от работната среща на вътрешната група за подготовка на ПИРО стана ясно,

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

че водещ партньор и бенефициент е „ВиК – Йовковци“, поради което е необходимо съгласуване на Плана за интегрирано развитие с инвестиционната програма на дружеството за периода 2021 – 2027 г.

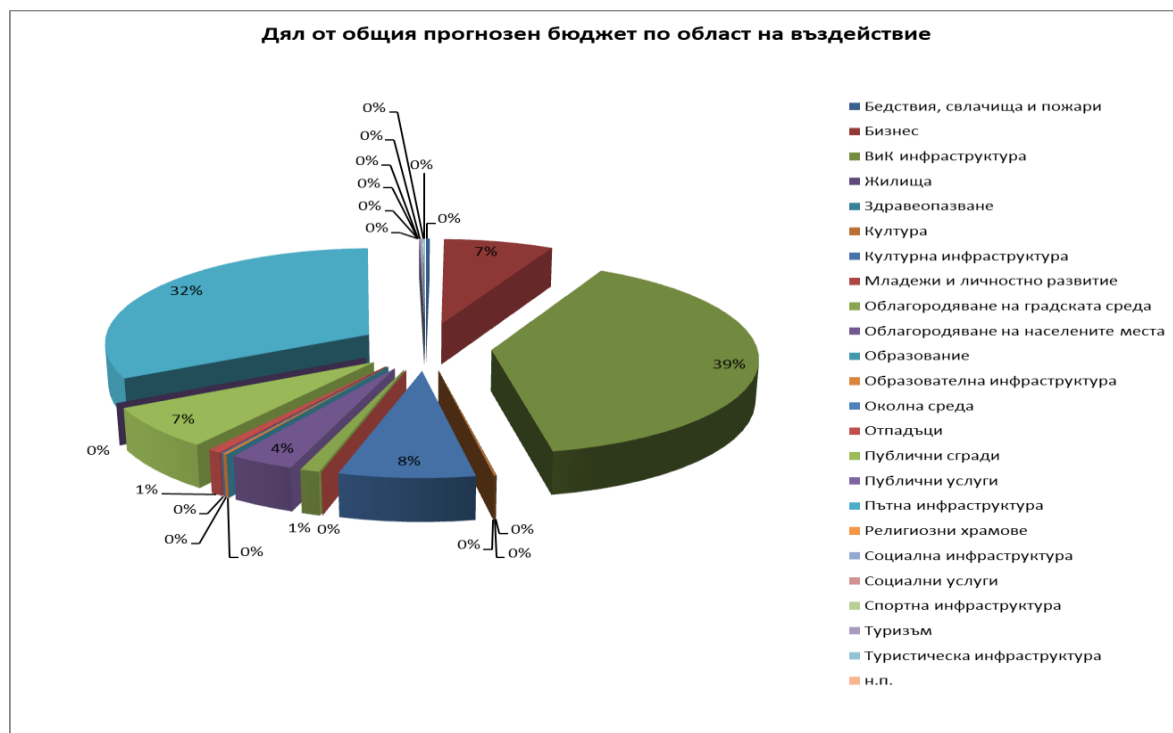
Втори по дял от общия бюджет са проектите за пътна инфраструктура (32%). В тази област има генерирани 6 проекта, един от които е със средна степен на готовност и прогнозен бюджет от 45 млн.лева (описан по-горе), а останалите 5 с нулева проектна готовност без посочен бюджет.

Трети по дял са проектите за културна инфраструктура (8%). В тази област има генерирани 6 проекта, един от които е със средна степен на готовност и прогнозен бюджет от 63 хил.лева (описан по-горе), а останалите 5 с ниска и нулева проектна готовност.

Четвърти по дял са проектите за публични сгради (7%). В тази област има генерирани 5 проекта с нулева проектна готовност.

Пети подред са проектите на бизнеса с дял от 7%. Два от генерираните 5 проекта са със средна готовност за реализация, един от които е на стойност 10 млн. лева. Останалите 3 проекта са с нулева проектна готовност.

Близо 77% от всички подадени проекти (89 бр.) са без посочена прогнозна стойност. Това може да означава, че хората които са ги предложили нямат никаква идея за стойността на инвестицията и е необходимо да се направи преценка за полезността, целесъобразността, реалистичността и ефективността на всеки един проект преди да бъде избран и заложен в ПИРО.

В 77 от предложените идеи за проекти са планирани строително-монтажни работи,

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

по 48 от тях ще се закупуват машини, съоръжения и оборудване, а в 19 се планира закупуване на транспортни средства. Някои от проектите ще извършат обучение, внедряване на европейски стандарти, софтуер, иновации и възобновяеми енергийни източници. Това са дълготрайни инвестиции с дълъг срок на полезност, което е свързано с обновяване на съществуващата инфраструктура, изграждане на нова и енергийна ефективност, щадяща околната среда.

Избор на проекти

В рамките на допълнителни 5 работни срещи на вътрешната група за подготовка на ПИРО бяха прецизирани предмета, обхвата и бюджетите на част от генерираните проекти, други бяха отхвърлени, като в същото време се генерираха нови идеи и предложения. В резултат на това се избраха 68 броя инициативи и проекти с общ бюджет от малко над 84 млн.лева за изпълнението на ПИРО. Тези проекти са в интегрирана свързаност по между си и се очаква да имат най-голямо въздействие върху развитието на територията на община Елена за периода 2021 – 2027 г.

Повече подробности за процеса на подбор на проекти може да намерите в протоколите от проведени срещи публикувани на интернет страницата на Община Елена ([План за интегрирано развитие на община Елена | Община Елена \(acstre.com\)](http://acstre.com)).

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ №4

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

№	Дейност/проектна идея	Индикативен бюджет	Източник на финансиране	Собств. средства - Общ. бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.
1	Насърчаване за преход към кръгова икономика	15 000,00	общински бюджет	15 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	15 000,00
2	Инвестиции в ресурсна и/или енергийна ефективност в предприятията	1 000 000,00	КИП, СВОМР, ЕФРЗСР, държавен бюджет	-	0%	75 000,00	8%	425 000,00	43%	500 000,00	50%	1 000 000,00
3	Подпомагане на земеделските стопани	-	общински бюджет	-	100%	-	0%	-	0%	-	0%	-
4	Подкрепа за стартиращи предприятия и външни инвеститори	819 442,50	Малка грантова схема към ФМ на ЕИП, държавен бюджет	40 972,13	5%	116 770,56	14%	661 699,82	81%	-	0%	819 442,50
5	Стратегия за развитие на туризма	50 000,00	СВОМР и общински бюджет	2 500,00	5%	7 125,00	14%	40 375,00	81%	-	0%	50 000,00
6	Сътрудничество между заинтересованите страни											
7	Териториална марка за качество											
8	Подобряване работата на туристическия информационен център											
9	Реставрация на недвижими културни ценности в община Елена	2 500 000,00	ЕЗФРСР, НПВУРБ, ТГС, общински и държавен бюджет	50 000,00	2%	367 500,00	15%	2 082 500,00	83%	-	0%	2 500 000,00
10	Реконструкция и социализация на старото училище "Иларион Макариополски" в гр.Елена	6 000 000,00	ЕЗФРСР, ТГС, Приоритет 1 от ПРР (В.Търново), общински бюджет	120 000,00	2%	882 000,00	15%	4 998 000,00	83%	-	0%	6 000 000,00

ПРИЛОЖЕНИЕ №4

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

№	Дейност/проектна идея	Индикативен бюджет	Източник на финансиране	Собств. средства - Общ. бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.
11	Дигитализация на културно наследство	70 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР, ТГС, общински бюджет	1 400,00	2%	10 290,00	15%	58 310,00	83%	-	0%	70 000,00
12	Модернизация на музея на Възраждането	1 500 000,00	ЕЗФРСР, ТГС, Приоритет 1 от ПРР (В.Търново), държавен и общински бюджет	30 000,00	2%	220 500,00	15%	1 249 500,00	83%	-	0%	1 500 000,00
13	Възстановяване на войнишки паметник в махала Томбето на ново място в с.Майско	9 000,00	общински бюджет	9 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	9 000,00
14	Обособяване на ски зона	50 000,00	общински бюджет	50 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	50 000,00
15	Създаване на посетителски център на еленския бут в съществуваща сграда	100 000,00	ТГС, общински бюджет	2 000,00	2%	14 700,00	15%	83 300,00	83%	-	0%	100 000,00
16	Модернизиране на съществуваща и изграждане на нова инфраструктура за опознавателен и еко туризъм	660 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР, ТГС, общински бюджет	33 000,00	5%	363 000,00	55%	264 000,00	40%	-	0%	660 000,00
17	Създаване на реалистична скулптура "Сребърния елен"	18 000,00	общински бюджет	18 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	18 000,00
18	Реконструкция и/или рехабилитация на общински пътища на територията на община Елена	7 800 000,00	ЕЗФРСР, НПВУРБ, общински и държавен бюджет	-	0%	1 170 000,00	15%	6 630 000,00	85%	-	0%	7 800 000,00
19	Създаване на дружество за управление на отпадъци	1 000 000,00	ПОС, НПВУРБ, общински бюджет	50 000,00	5%	142 500,00	14%	807 500,00	81%	-	0%	1 000 000,00
20	Дейности за предотвратяване образуването на отпадъци	220 000,00	ПОС, общински бюджет	11 000,00	5%	31 350,00	14%	177 650,00	81%	-	0%	220 000,00

ПРИЛОЖЕНИЕ №4

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

№	Дейност/проектна идея	Индикативен бюджет	Източник на финансиране	Собств. средства - Общ. бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.
21	Изграждане на площадка за сепариране, третиране (рециклиране) на отпадъци	1 000 000,00	ПОС, общински бюджет	50 000,00	5%	142 500,00	14%	807 500,00	81%	-	0%	1 000 000,00
22	Подобряване на водоснабдяването в населените места	1 000 000,00	ВиК "Йовковци", държавен бюджет	-	0%	150 000,00	15%	850 000,00	85%	-	0%	1 000 000,00
23	Проект "Воден цикъл на гр.Елена"	12 000 000,00	ПОС, ВиК "Йовковци", държавен бюджет	-	0%	1 800 000,00	15%	10 200 000,00	85%	-	0%	12 000 000,00
24	Отстраняване на свлачище	400 000,00	ПОС, ЕЗФРСР и държавен бюджет	-	0%	60 000,00	15%	340 000,00	85%	-	0%	400 000,00
25	Превенция за наводнения	20 000,00	ПОС, общински бюджет	-	0%	3 000,00	15%	17 000,00	85%	-	0%	20 000,00
26	Обновяване на почивна база "Калеевата къща"	100 000,00	ЕЗФРСР, ТГС, общински и държавен бюджет	2 000,00	2%	14 700,00	15%	83 300,00	83%	-	0%	100 000,00
27	Реконструкция и енергийна ефективност на сгради общинска собственост	10 000 000,00	ЕЗФРСР, НПВУРБ, ТГС, общински и държавен бюджет	100 000,00	1%	1 485 000,00	15%	8 415 000,00	84%	-	0%	10 000 000,00
28	Повишаване на активността и информираността сред местните жители за ЕЕ	10 000,00	общински бюджет	10 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	10 000,00
29	Енергийна ефективност на многофамилни жилищни сгради	9 000 000,00	НПВУРБ и държавен бюджет	-	0%	1 282 500,00	14%	7 267 500,00	81%	450 000,00	5%	9 000 000,00
30	Енергийна ефективност на еднофамилни жилищни сгради	480 000,00	НПВУРБ и държавен бюджет	-	0%	43 200,00	9%	244 800,00	51%	192 000,00	40%	480 000,00

ПРИЛОЖЕНИЕ №4

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

№	Деятност/проектна идея	Индикативен бюджет	Източник на финансиране	Собств. средства - Общ. бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.
31	Благоустройство на обществени територии	5 000 000,00	ЕЗФРСР, НПВУРБ, държавен и общински бюджет	100 000,00	2%	735 000,00	15%	4 165 000,00	83%	-	0%	5 000 000,00
32	Благоустройство на кв.Север в гр.Елена	1 000 000,00	ЕЗФРСР, НПВУРБ, ТГС, общински и държавен бюджет	20 000,00	2%	147 000,00	15%	833 000,00	83%	-	0%	1 000 000,00
33	Проект за реиновиране на фасади с лице към главните улици в центъра на гр.Елена	500 000,00	ЕЗФРСР, НПВУРБ, ТГС, общински и държавен бюджет	10 000,00	2%	73 500,00	15%	416 500,00	83%	-	0%	500 000,00
34	Социализация на парк "Калето" в гр.Елена	2 500 000,00	ЕЗФРСР, ТГС, общински и държавен бюджет	50 000,00	2%	367 500,00	15%	2 082 500,00	83%	-	0%	2 500 000,00
35	Модернизация и изграждане на енергоспестяващо улично осветление	10 000 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР, ТГС, общински бюджет	200 000,00	2%	1 470 000,00	15%	8 330 000,00	83%	-	0%	10 000 000,00
36	Обновяване на детски площадки	200 000,00	ЕЗФРСР, НПВУРБ, ТГС, общински бюджет	4 000,00	2%	29 400,00	15%	166 600,00	83%	-	0%	200 000,00
37	Изграждане на осветление и разширяване на паркинг към тренировъчно игрище до стадиона	100 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР, ТГС, общински бюджет	2 000,00	2%	14 700,00	15%	83 300,00	83%	-	0%	100 000,00
38	Ремонт на улици в населените места	1 000 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР, ТГС, общински бюджет	20 000,00	2%	147 000,00	15%	833 000,00	83%	-	0%	1 000 000,00
39	Обособяване на многофункционална зона в района на бившата ЖП гара на гр.Елена	100 000,00	ЕЗФРСР, общински и държавен бюджет	2 000,00	2%	14 700,00	15%	83 300,00	83%	-	0%	100 000,00
40	Екоравновесие и подобряване на сигурността	450 000,00	ЕЗФРСР, ТГС, НПВУРБ, общински бюджет	9 000,00	2%	66 150,00	15%	374 850,00	83%	-	0%	450 000,00

ПРИЛОЖЕНИЕ №4

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

№	Дейност/проектна идея	Индикативен бюджет	Източник на финансиране	Собств. средства - Общ. бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.
41	Проект "Традска мобилност"	500 000,00	ПОС, държавен и общински бюджет	10 000,00	2%	73 500,00	15%	416 500,00	83%	-	0%	500 000,00
42	Инвестиции в ново оборудване за подобряване на социалните услуги на ЦНСТ	100 000,00	ЕЗФРСР, ПРЧР, НПВУРБ, СВОМР, държавен бюджет	-	0%	15 000,00	15%	85 000,00	85%	-	0%	100 000,00
43	Ремонт и енергийна ефективност на "Център за грижа на пълнолетни лица с интелектуални затруднения в с.Илаков рът"	1 000 000,00	ЕЗФРСР, ПРЧР, НПВУРБ, СВОМР, държавен бюджет	-	0%	150 000,00	15%	850 000,00	85%	-	0%	1 000 000,00
44	Модернизация на Център за резидентна грижа за лица в надтрудоспособна възраст без увреждания в с. Тодювци	1 500 000,00	ПРЧР, НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	225 000,00	15%	1 275 000,00	85%	-	0%	1 500 000,00
45	Оборудване на ДСП	50 000,00	ПРЧР, НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	7 500,00	15%	42 500,00	85%	-	0%	50 000,00
46	Разработване на местна политика в подкрепа на здравеопазването на територията на община Елена	30 000,00	общински бюджет	30 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	30 000,00
47	Подобряване на професионалната компетентност и сътрудничеството със заинтересованите страни	32 000,00	ПРЧР, държавен бюджет	-	0%	4 800,00	15%	27 200,00	85%	-	0%	32 000,00
48	Предоставяне на интегрирана мобилна услуга	60 000,00	ПРЧР, НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	9 000,00	15%	51 000,00	85%	-	0%	60 000,00
49	Модернизация и разширяване на съществуващ хоспис	2 000 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР и общински бюджет	40 000,00	2%	294 000,00	15%	1 666 000,00	83%	-	0%	2 000 000,00

ПРИЛОЖЕНИЕ №4

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

№	Деятност/проектна идея	Индикативен бюджет	Източник на финансиране	Собств. средства - Общ. бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.
41	Инвестиции в ново оборудване за подобряване на социалните услуги на ЦНСТ	100 000,00	ЕЗФРСР, ПРЧР, НПВУРБ, СВОМР, държавен бюджет	-	0%	15 000,00	15%	85 000,00	85%	-	0%	100 000,00
42	Ремонт и енергийна ефективност на "Център за грижа на пълнолетни лица с интелектуални затруднения в с.Илаков рът"	1 000 000,00	ЕЗФРСР, ПРЧР, НПВУРБ, СВОМР, държавен бюджет	-	0%	150 000,00	15%	850 000,00	85%	-	0%	1 000 000,00
43	Модернизация на Център за резидентна грижа за лица в надтрудоспособна възраст без увреждания в с. Тодювци	1 500 000,00	ПРЧР, НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	225 000,00	15%	1 275 000,00	85%	-	0%	1 500 000,00
44	Оборудване на ДСП	50 000,00	ПРЧР, НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	7 500,00	15%	42 500,00	85%	-	0%	50 000,00
45	Разработване на местна политика в подкрепа на здравеопазването на територията на община Елена	30 000,00	общински бюджет	30 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	30 000,00
46	Подобряване на професионалната компетентност и сътрудничеството със заинтересованите страни	32 000,00	ПРЧР, държавен бюджет	-	0%	4 800,00	15%	27 200,00	85%	-	0%	32 000,00
47	Предоставяне на интегрирана мобилна услуга	60 000,00	ПРЧР, НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	9 000,00	15%	51 000,00	85%	-	0%	60 000,00
48	Модернизация и разширяване на съществуващ хоспис	2 000 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР и общински бюджет	40 000,00	2%	294 000,00	15%	1 666 000,00	83%	-	0%	2 000 000,00
49	Реновиране околното пространство, оборудване, обзавеждане и дигитализация на СУ "Иван Н.Момчилов" в гр.Елена	400 000,00	ЕЗФРСР, Програма "образование", НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	60 000,00	15%	340 000,00	85%	-	0%	400 000,00

ПРИЛОЖЕНИЕ №4

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

№	Деятност/проектна идея	Индикативен бюджет	Източник на финансиране	Собств. средства - Общ. бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.
50	Реновиране околното пространство, оборудване, обзавеждане и дигитализация на СУ "Иван Н.Момчилов" в гр.Елена	400 000,00	ЕЗФРСР, Праграма "образование", НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	60 000,00	15%	340 000,00	85%	-	0%	400 000,00
51	Ремонт и енергийна ефективност на образователна инфраструктура на община Елена	220 000,00	ЕЗФРСР, НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	33 000,00	15%	187 000,00	85%	-	0%	220 000,00
52	Учене през целия живот	50 000,00	ПРЧР, НПВУРБ, общински бюджет	2 500,00	5%	7 125,00	14%	40 375,00	81%	-	0%	50 000,00
53	Модернизация на клуб по борба в гр.Елена	30 000,00	ЕЗФРСР, ТГС, НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	4 500,00	15%	25 500,00	85%	-	0%	30 000,00
54	Възстановяване на трасето по мотокрос в гр.Елена	250 000,00	ТГС, общински бюджет	5 000,00	2%	36 750,00	15%	208 250,00	83%	-	0%	250 000,00
55	Подобряване на спортна инфраструктура	100 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР, НПВУРБ, държавен бюджет	-	0%	15 000,00	15%	85 000,00	85%	-	0%	100 000,00
56	Модернизация на градската библиотека	10 000,00	СВОМР	-	0%	1 500,00	15%	8 500,00	85%	-	0%	10 000,00
57	Провеждане на пленери	188 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР, ТГС, Образование, общински бюджет	3 760,00	2%	27 636,00	15%	156 604,00	83%	-	0%	188 000,00
58	Културен обмен и сътрудничество между общините Елена, Златарица и Сливен	500 000,00	ТГС, СВОМР, държавен и общински бюджет	10 000,00	2%	73 500,00	15%	416 500,00	83%	-	0%	500 000,00
59	Обогатяване на културния календар	60 000,00	общински бюджет	60 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	60 000,00
60	Интеграция на децата от малките населени места чрез култури и образователни инициативи	10 000,00	общински бюджет	10 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	10 000,00

ПРИЛОЖЕНИЕ №4

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

№	Дейност/проектна идея	Индикативен бюджет	Източник на финансиране	Собств. средства - Общ. бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.
61	Обзавеждане на група за народни песни и танци към ЦПЛР	10 000,00	ЕЗФРСР, СВОМР, държавен бюджет	-	0%	1 500,00	15%	8 500,00	85%	-	0%	10 000,00
62	Повишаване на квалификацията на служителите	20 000,00	Фондове на ЕС, общински и държавен бюджет	1 000,00	5%	2 850,00	14%	16 150,00	81%	-	0%	20 000,00
63	Специализирани екипи за управление на проекти	-	общински бюджет	-	5%	-	14%	-	81%	-	0%	-
64	Дигитализация на управлението	500 000,00	Структурни фондове на ЕС, държавен бюджет	-	0%	75 000,00	15%	425 000,00	85%	-	0%	500 000,00
65	Разширяване на дигиталните услуги на общината.	100 000,00	Структурни фондове на ЕС, държавен и общински бюджет	5 000,00	5%	14 250,00	14%	80 750,00	81%	-	0%	100 000,00
66	Подготовка на СВОМР на МИГ "Общините Елена и Златарица" за 2021 - 2027 г.	50 000,00	ЕЗФРСР, държавен бюджет	-	0%	7 500,00	15%	42 500,00	85%	-	0%	50 000,00
67	Развитие на социален капитал	15 000,00	общински бюджет	15 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	15 000,00
68	Създаване на ефективни партньорства и трансгранично сътрудничество	25 000,00	общински бюджет	25 000,00	100%	-	0%	-	0%	-	0%	25 000,00
Общо		84 481 442,50		1 229 132,13	1%	12 585 496,56	15%	69 524 813,82	82%	1 142 000,00	1%	84 481 442,50

Важно: Средствата заложиени в колона „Други източници“ са участия на преки бенефициенти (предприятия, граждани)

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

Изводи и заключения

Предвид изложеното по-горе можем да направим следните изводи и заключения:

Анкетно проучване

- Изглежда, че участниците в анкетното проучване като цяло са доволни от социално-икономическото развитие на община Елена. Ето защо фокусът на внимание трябва да бъде насочено към онези области, които са получили задоволителна и негативна оценка:
 - На първо място това е здравеопазването, следвано от междуселищния и обществен транспорт, както и намирането на работа на територията. Не случайно един от най-важните приоритети за развитие на община Елена, посочени от анкетиранияте е подобряването на качеството и достъпа до здравни услуги;
 - На второ място е икономическото развитие, което очевидно се свързва най-вече с намирането на работа;
 - Причината състоянието на обществен и междуселищния транспорт да получи задоволителна оценка най-вероятно е заради това, че в гр. Елена такъв транспорт просто няма, а на територията на общината местните жители традиционно ползват лични автомобили за придвижване. Може да се приеме това като неутрално мнение с леко недоумение, тъй като участниците в проучването най-вероятно не ползват обществен транспорт;
 - Очевидно състоянието на междуселищната инфраструктура ги задоволява, но въпреки това два от най-важните приоритети, които анкетиранияте посочват, са подобряване на състоянието на междуселищната пътна инфраструктура и главни пътни артерии със съседни общини и техните центрове;
 - Реконструкцията и ремонта на пътищата трябва да става едновременно с облагородяването на населените места и реконструкцията и подмяната на ВиК мрежа, които са също толкова приоритетни за участниците в анкетното проучване;
 - Причината изследваните лица да са по-скоро доволни от икономическото развитие и доходите на домакинствата най-вероятно се обяснява с преобладаващата сред анкетиранияте възрастовата група от 46 до 65 г. (54%). Това са хора с утвърдени професии и кариери, устроени и работещи, които както се вижда по-горе смятат да останат в населеното място, където живеят, упражнявайки професията или дейността, която имат;
- Най-важните приоритети за развитие, според участниците в анкетното проучване са:
 - Подобряването на качеството и достъпа на здравни услуги;
 - Икономическото развитие, развитието на туризма, селското и горското стопанство;

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

- Съхранение и развитие на културно-историческото наследство и опазване на околната среда;
- Подобряване на междуселищната пътна инфраструктура и главните пътища, които свързват Елена със съседни общини и областни градове;
- Подобряване състоянието на водоснабдителната и канализационната инфраструктура в населените места;
- Развитие на населените места – облагородяване, поддръжка и привлекателност.

Фокус групи, интервюта и работни срещи

- Неравномерно разпределение на ресурси и възможности за развитие между гр. Елена и многобройните села. Участниците в изследването си дават сметка, че причината за това е недостатъчното население в селата, което не покрива критериите за финансиране, но въпреки това оценяват тази ситуация за несправедлива;
- През последните години състоянието на градската среда се е подобрило, за разлика от селата, където положението се оценява като отчайващо;
- Нередовното сметосъбиране в селата – кофите с боклук постоянно се препълват, защото боклукът се извозва веднъж седмично. Появяват се нерегламентирани сметища, от целия балкан се носят торби със смет и безогледно се изсипват около селата;
- Повечето участници признават като заслуга на общината нейната последователна политика за инвестиране в междуселската инфраструктура и облагородяването на селата в рамките на ограничените ѝ възможности;
- Застаряване на населението, напускането на младите и обезлюдяването на селата;
- Представителите на зрелите поколения, които са преобладаващата част от участниците в изследването, не са съвсем наясно какво точно би задържало младите в града, но наместо да ги попитат, се опитват да отгатнат, опирайки се на собствения си опит. Става ясно, че без промяна в режима на комуникация между поколенията енергията на младите хора трудно ще се отприщи и те ще продължат да напускат;
- В много от фокусните групи се забелязва тенденция туризмът да се разглежда като панацея за всички проблеми на община Елена. Същевременно масовизацията на туризма води до известни напрежения между местното население и туристите;
- Напливът на туристи води до увеличаване на доходите, но и до повишаване на дискомфорта за местните хора, до повече отпадъци, нарушаване на инфраструктурата и екопътеките;
- Казусът с водоснабдяването заслужава сериозно внимание, защото показва уязвимостта на местната икономика, разчитаща на стихийното развитие на туризма. Липсата на вода или наличието на режим на водата би изгонило туристите и принудило собствениците на къщите и хотелите да прекратят своята дейност;

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

- Необходимост от развитие на интегриран туристически продукт, таргетиран към специфичния клас посетители, които общината иска да привлече;
- Съветът по туризма не функционира задоволително, поради липса на активност от страна на бизнеса. Изглежда, че и в тази сфера сътрудничеството се случва трудно поради ниския социален капитал;
- Като навсякъде в страната, срещите в Елена разкриват култура на зависимост от външни фактори – общината, държавата, политиките на ЕС, по-големия бизнес и пр. Все пак трябва да отбележим, че в някои случаи усещането за безпомощност на местната общност има реални основания, тъй като решението на ключови проблеми се оказва извън нейния контрол;
- Значителна част от населението на община Елена се чувства безпомощно да намери решение на проблемите на местно ниво. Причините за това са отчасти в наследената култура на заучена безпомощност, но и в обективната зависимост от външни фактори, върху които местните хора не могат да влияят. Освен това най-важната причина си остава централизираното управление на публичната сфера и преди всичко – централизираното разпределение на ресурсите, с които се обезпечават публичните услуги в ключови сектори;
- Основна тема в много от дискусиите и интервютата е липсата на достатъчно работна ръка на територията на общината, което се оценява като едно от най-сериозните препятствия пред развитието на местната икономика. Като основна причина за недостига на работна ръка се посочва устойчивата миграция на младите към големите градове и чужбина;
- Разговорите за човешките ресурси обикновено се свеждат до необходимостта образователната система да се обвърже с потребностите на местната индустрия. Отново преобладава мнението, че инициативата трябва да бъде поета от общината и от държавата в лицето на МОН. Бизнесът се разглежда по-скоро като пасивен бенефициер на образователните политики, но не и като активен и отговорен участник в процеса на изграждане и квалификация на кадрите, необходими за модернизиране на икономиката;
- Ниският социален капитал е сред основните проблеми на развитието в Елена, подобно на повечето общности в България;
- Съществува нагласа участниците да предлагат големи и амбициозни проекти, които в техните представи са в състояние да решат с един замах значими проблеми на общността;
- Проблемът с „висящите“ регистрации на хората в малките населени места на територията на общината, където са останали по няколко постоянно живеещи местни семейства – нищожният брой регистрирани жители не позволява да се кандидатства по проекти за подобряване на остарялата пътна и ВиК инфраструктура, която вече не отговаря на потребностите на нарасналото население;
- От проведените срещи става ясно, че идеи за сътрудничество в областта на туризма, културата, инфраструктурата, икономиката, околната среда и местното развитие между общините Елена, Златарица и Сливен има, но настоящото

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЕЛЕНА 2021 – 2027 г.

изследване до момента не регистрира нито едно конкретно предложение за съвместен проект (проектен фиш).

Идеи за проекти

- В периода май – юли 2021 г. са получени 116 идеи за проекти, предложени от 52 участника във фокус групите, от които 37 представители на юридически лица и 15 физически лица;
- Близко 70% от предложените проекти (81 бр.) са генерирани за гр. Елена. Останалите 30% се отнасят към 14 от 124 населени места. Това означава, че за 110 от населените места в община Елена няма генерирани идеи за проекти;
- В проучването за проектни идеи са участвали 15 заинтересовани страни в широк спектър от социално-икономически дейности на територията на община Елена;
- По-голямата активност на експертите и служителите на общинската администрация, кметските наместници, гражданите и представителите на местния съвет по туризъм съвсем очаквано генерират най-много проекти за облагородяване на градската среда (11 бр.) и населените места (8 бр.), култура (10 бр.) и културна инфраструктура (9 бр.), туризъм (10 бр.), туристическата (3) и образователната инфраструктура (9 бр.);
- 33 от предложените проекти са насочени към гр. Елена, 55 към територията на цялата община, в 25 към част от селата и 3 са проектите, на които не може да се определи териториалният им обхват. Очевидно по-голямото участие на заинтересовани страни от гр. Елена води до това, че една част от проектите са насочени към общинския център. Изглежда обаче, че участниците от гр. Елена са генерирали проекти в интерес на цялата община;
- Голяма част от предложените идеи за проекти се отличават с нулева проектна готовност (94 бр.), 16 генерирани проекта са със средна готовност, а 4 от предложените проекти са с висока проектна готовност;
- Прогнозният бюджет за всички 116 генерирани проекти с проектен фиш е на стойност близо 140 млн.лева, от които 45 млн.лева са предложени за пътна инфраструктура и 55 млн.лева за ВиК инфраструктура. Много голяма част от проектите са без прогнозна стойност, а друга част са с бюджети, които най-вероятно ще бъдат преразгледани;
- В 77 от предложените идеи за проекти са планирани строително-монтажни работи, по 48 от тях ще се закупуват машини, съоръжения и оборудване, а в 19 се планира закупуване на транспортни средства. Някои от проектите ще извършат обучение, внедряване на европейски стандарти, софтуер, иновации и възобновяеми енергийни източници;
- В резултат на това се избраха 68 броя инициативи и проекти с общ бюджет от малко над 84 млн.лева за изпълнението на ПИРО. Тези проекти са в интегрирана свързаност по между си и се очаква да имат най-голямо въздействие върху развитието на територията на община Елена за периода 2021 – 2027 г.